

بیست گفتار در بیمه

(دانش بیمه برای مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره شرکتها)

دکتر غلامحسین تقی نتاج ملکشاه
(دانشیار حسابداری و عضو جامعه حسابداران رسمی ایران)

مجید سبزه

محمد عرفان کلماتیان

یاسر کارگری

به نام خداوند جان و خرد

بیست گفتار در بیمه

(دانش بیمه برای مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها)

نویسندگان:

دکتر غلامحسین تقی نتاج ملک‌شاه

(دانشیار حسابداری و عضو جامعه حسابداران رسمی ایران)

مجید سبزه‌ء

(استاد مدعو دانشگاه)

محمد عرفان کلماتیان

یاسر کارگری

عنوان و نام پدیدآور	: بیست گفتار در بیمه : (دانش بیمه برای مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها)/ نویسندگان غلامحسن تقی‌نجاج‌ملکشاه...[و دیگران].
مشخصات نشر	: تهران: قلم همت، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: [۱۰۵] ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۲-۵۵-۴ ریا: ۱۴۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: نویسندگان غلامحسن تقی‌نجاج‌ملکشاه، مجید سبزه، محمدعرفان کلماتیان، یاسر کارگری.
یادداشت	: کتابنامه:ص.[۱۰۵].
عنوان دیگر	: دانش بیمه برای مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها.
موضوع	: بیمه -- ایران Insurance -- Iran
شناسه افزوده	: تقی‌نجاج، غلامحسن، ۱۳۴۴ -
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۳۶۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۴۹۱۲۲۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

بیست گفتار در بیمه	
(دانش بیمه برای مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها)	
دکتر غلامحسن تقی‌نجاج‌ملکشاه - مجید سبزه - محمد عرفان کلماتیان - یاسر کارگری	
ناشر: قلم همت	ویراستار ادبی: دکتر جلال دهقانی
تیراژ: ۱۰۰۰	سال چاپ: ۱۴۰۲
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲	شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۲-۵۵-۴
قیمت: ۱۴۰ هزار تومان	پخش اینترنتی: www.ghalamnegar.com
مرکز پخش: کارگر جنوبی - اول خیابان روانمهر - بن‌بست دولتشاهی - پلاک ۱ - واحد ۲ ۰۹۱۲۶۲۳۶۳۰۹ - ۰۲۱۶۶۹۶۳۷۹۸ - ۰۲۱۶۶۴۹۸۷۰۱	

فهرست مطالب

گفتار ۱. تاریخچه بیمه.....	۱
۱-۱. مقدمه.....	۲
۲-۱. تاریخچه بیمه.....	۲
گفتار ۲. مفاهیم اولیه در بیمه.....	۵
۱-۲. مقدمه.....	۶
۲-۲. مفاد یک قرارداد بیمه.....	۶
۳-۲. اصطلاحات مهم در بیمه.....	۷
گفتار ۳. مبانی حقوقی بیمه.....	۱۱
۱-۳. مقدمه.....	۱۲
۲-۳. ماهیت عقود بیمه.....	۱۲
۳-۳. اصول حاکم بر قراردادهای بیمه.....	۱۳
۴-۳. چگونگی پایان یافتن قراردادهای بیمه.....	۱۴
گفتار ۴. ریسک در بیمه.....	۱۷
۱-۴. مقدمه.....	۱۸
۲-۴. تعاریف اولیه.....	۱۸
۳-۴. طبقه‌بندی ریسک‌ها.....	۲۰
گفتار ۵. ساختار اقتصادی صنعت بیمه.....	۲۳
۱-۵. مقدمه.....	۲۴
۲-۵. بیمه مرکزی.....	۲۴
۳-۵. شورای عالی بیمه.....	۲۵

۴-۵	سندیکای بیمه گران	۲۵
۵-۵	بیمه های اجتماعی دولتی	۲۵
۶-۵	بخش تعاونی	۲۵
۷-۵	خود بیمه گری	۲۶
۸-۵	شرکت های بیمه	۲۶
۹-۵	شرکت های بیمه اتکایی	۲۶
۱۰-۵	کارگزاران و نمایندگان	۲۷
۱۱-۵	ارزیابان خسارت بیمه ای	۲۷
۱۲-۵	بیمه بانک	۲۸
۱۳-۵	ظهور استارت آپ های بیمه	۲۸
۱۴-۵	آشنایی با نسبت های مهم صنعت بیمه	۲۸
۶	بیمه تکافل	۳۱
۱-۶	مقدمه	۳۲
۲-۶	جایگاه بیمه در اسلام	۳۲
۳-۶	بیمه تکافل	۳۳
۴-۶	خصوصیات صنعت تکافل (بیمه اسلامی)	۳۳
۵-۶	وضعیت فعلی بیمه تکافل در جهان	۳۴
۷	انواع بیمه های بازرگانی	۳۷
۱-۷	مقدمه	۳۸
۲-۷	بیمه اشخاص و زندگی	۳۸
۳-۷	بیمه اشیاء و اموال	۳۹
۴-۷	بیمه مسئولیت	۳۹

۳۹.....	۵-۷. بیمه اعتبار، تضمین و زیان های پولی
۴۰.....	۶-۷. دشواری مرزبندی رشته های بیمه ای
۴۱.....	گفتار ۸. بیمه آتش سوزی
۴۲.....	۱-۸. مقدمه
۴۲.....	۲-۸. قرارداد بیمه آتش سوزی
۴۳.....	۳-۸. انواع بیمه های آتش سوزی
۴۵.....	گفتار ۹. بیمه خودرو
۴۶.....	۱-۹. مقدمه
۴۶.....	۲-۹. بیمه بدنه
۴۷.....	۳-۹. بیمه شخص ثالث
۴۸.....	۴-۹. بیمه حوادث سرنشین و راننده
۴۹.....	۵-۹. جمع بندی
۵۱.....	گفتار ۱۰. بیمه مهندسی
۵۲.....	۱-۱۰. مقدمه
۵۲.....	۲-۱۰. بیمه های دوره اجرا، ساخت و ساز و دوره نصب
۵۳.....	۳-۱۰. بیمه های دوره بهره برداری
۵۷.....	گفتار ۱۱. بیمه درمان و مسافرتی
۵۸.....	۱-۱۱. مقدمه
۵۸.....	۲-۱۱. بیمه اجباری درمان
۵۹.....	۳-۱۱. بیمه درمان تکمیلی
۵۹.....	۴-۱۱. بیمه درمان خارج از کشور
۶۰.....	۵-۱۱. بیمه های مسافرتی

گفتار ۱۲. بیمه حوادث..... ۶۱

۱-۱۲. مقدمه..... ۶۲

۲-۱۲. بیمه حوادث انفرادی..... ۶۲

۳-۱۲. بیمه حوادث گروهی..... ۶۲

گفتار ۱۳. بیمه عمر..... ۶۳

۱-۱۳. مقدمه..... ۶۴

۲-۱۳. بیمه عمر به شرط فوت..... ۶۴

۳-۱۳. بیمه عمر به شرط حیات (بیمه عمر و سرمایه گذاری)..... ۶۵

۴-۱۳. بیمه عمر و بازنشستگی..... ۶۵

گفتار ۱۴. بیمه مسئولیت..... ۶۷

۱-۱۴. مقدمه..... ۶۸

۲-۱۴. بیمه مسئولیت مدنی..... ۶۸

۳-۱۴. بیمه شخص ثالث اتومبیل..... ۶۹

۴-۱۴. بیمه مسئولیت عمومی..... ۶۹

۵-۱۴. بیمه مسئولیت حرفه‌ای..... ۶۹

۶-۱۴. بیمه مسئولیت کارفرمایان..... ۷۰

۷-۱۴. بیمه مسئولیت کالا..... ۷۰

۸-۱۴. بیمه مسئولیت قراردادی..... ۷۰

گفتار ۱۵. بیمه اعتبار، تضمین و زیان‌های پولی و مالی..... ۷۱

۱-۱۵. مقدمه..... ۷۲

۲-۱۵. بیمه‌های اعتبار و صادراتی..... ۷۲

۳-۱۵. بیمه تضمین..... ۷۳

۷۳.....	بیمه عدم النفع (وقفه در فعالیت)	۴-۱۵
۷۳.....	بیمه امانت و صداقت	۵-۱۵
۷۵.....	گفتار ۱۶. بیمه فضای سایبری و تجهیزات الکترونیکی	
۷۶.....	مقدمه	۱-۱۶
۷۶.....	سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه در فناوری اطلاعات	۲-۱۶
۷۷.....	بیمه مسئولیت خطرات و خسارات فضای سایبری	۳-۱۶
۷۷.....	بیمه اموال مرتبط با تجهیزات الکترونیکی	۴-۱۶
۷۹.....	گفتار ۱۷. بیمه حمل و نقل و باربری	
۸۰.....	مقدمه	۱-۱۷
۸۰.....	بیمه باربری بر اساس محدوده جغرافیایی	۲-۱۷
۸۱.....	بیمه باربری بر اساس روش‌های حمل	۳-۱۷
۸۳.....	گفتار ۱۸. بیمه کشتی و دریایی	
۸۴.....	مقدمه	۱-۱۸
۸۴.....	تعریف کشتی	۲-۱۸
۸۴.....	طبقه‌بندی کشتی‌ها	۳-۱۸
۸۵.....	انواع کلی پوشش‌های بیمه‌ای کشتی	۴-۱۸
۸۷.....	گفتار ۱۹. بیمه هواپیما	
۸۸.....	مقدمه	۱-۱۹
۸۸.....	بیمه بدنه هواپیما	۲-۱۹
۸۹.....	بیمه فرانشیز بدنه هواپیما	۳-۱۹
۸۹.....	بیمه جنگ در بدنه هواپیما	۴-۱۹
۸۹.....	بیمه لوازم یدکی و قطعات هواپیما	۵-۱۹

۹۰.....	بیمه مسئولیت جامع قانونی برای اشخاص ثالث یا پوشش CSL	۶-۱۹
۹۰.....	بیمه مسئولیت‌های قانونی برای مسافران	۷-۱۹
۹۰.....	بیمه مسئولیت قانونی برای خدمه هواپیما	۸-۱۹
۹۰.....	بیمه عدم النفع هواپیما	۹-۱۹
۹۱.....	استثنائات عمومی قابل اطلاق بر کلیه بخش‌های بیمه‌نامه	۱۰-۱۹
۹۳.....	گفتار ۲۰. بیمه فضایی و هوانوردی	
۹۴.....	مقدمه	۱-۲۰
۹۵.....	بیمه خطرهای روی زمین در هوانوردی	۲-۲۰
۹۵.....	بیمه مسئولیت آشیانه‌ها و تعمیرگاه‌های هواپیما	۳-۲۰
۹۵.....	بیمه مسئولیت مالکان و بهره‌برداران فرودگاه	۴-۲۰
۹۶.....	بیمه لغو اعتبار گواهینامه پروازی	۵-۲۰
۹۶.....	بیمه پهپاد و بیمه سفینه‌های فضایی	۶-۲۰
۹۷.....	واژه‌نامه انگلیسی - فارسی	
۱۰۵.....	فهرست منابع	

پیشگفتار

بسیاری از کارآفرینان و همچنین فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف علمی در گذر زمان به مناصب مدیریتی (مدیر عامل یا عضو هیئت مدیره) در شرکت‌های متناسب با رشته تحصیلی‌شان دست می‌یابند (نظیر فرد فارغ‌التحصیل رشته مکانیک در یک شرکت خودروسازی، یا فارغ‌التحصیل رشته شیمی در یک شرکت پتروشیمی)؛ یا اینکه این افراد اقدام به تأسیس شرکت‌های تخصصی یا دانش‌بنیان در حیطه گرایش تحصیلی خود می‌کنند که کالا یا خدمت خاصی را به جامعه ارائه می‌دهد. مدیرعاملان، اعضای هیئت مدیره و سایر مدیران این شرکت‌ها و سازمان‌ها، خواستار درک واقعی واژگان حوزه مالی، امور بیمه و بانک و روش‌های حسابداری مربوط می‌باشند و نسبت به گذشته، نیازمند کاوش بیشتر در اطلاعاتی هستند که سال‌ها به طور معمول دریافت می‌کردند؛ بر این اساس، مدیران اجرایی در دنیای امروز باید از فعالیت‌های کارمندان خود و فرآیندهای شرکت آگاهی کامل پیدا کنند، زیرا قانع کننده نخواهد بود که بگویند از این موارد اطلاعی نداشته‌اند.

از سوی دیگر می‌دانیم که اغلب شرکت‌ها و کارخانه‌ها خواستار خرید خدمات بیمه برای دستگاه‌ها، ماشین‌آلات، سوله‌ها، ساختمان‌ها، خودروها، کالاها، فرآیندهای کاری و همچنین کارکنان خود هستند تا بتوانند ریسک شرکت را مدیریت و از زیان‌های جانی و مالی ناشی از خسارات سنگین اجتناب نمایند، چرا که این خسارات، علاوه بر ایجاد اختلال جدی در درآمدهای شرکت، دارایی‌های آن را نیز به شدت با کاهش ارزش مواجه می‌سازد. از این‌رو مدیران موظف‌اند برای مدیریت این ریسک‌ها از خرید پوشش‌های بیمه‌ای استفاده نمایند. نکته شایان ذکر این است که در شرکت‌هایی که از دارایی و نیروی انسانی قابل توجهی برخوردار هستند، میزان حق بیمه قابل پرداخت، عددی تاثیرگذار در تصمیم‌گیری‌ها بوده و اهمیت بسیاری دارد.

در این کتاب سعی شده است مدیران شرکت‌ها با مفاهیم کلی بیمه آشنا شوند تا هم بتوانند بیمه‌های مورد نیاز در کسب و کار خود را بشناسند و تهیه نمایند و هم از گزارش‌های معاونان و مشاوران شرکت آگاهی یابند و در نهایت از هزینه‌های صورت گرفته در خرید بیمه‌نامه‌های متعدد برای شرکت و مناقصات انجام شده مطلع شوند و آنها را به بهترین شکل ممکن مدیریت نمایند.

گفتار اول این کتاب به ذکر تاریخچه‌ای مختصر از بیمه پرداخته و در گفتارهای دوم تا چهارم، بررسی اصول کلی بیمه و معرفی اصطلاحات مربوط به آن، مد نظر قرار گرفته است. در گفتارهای

پنجم و ششم، صنعت بیمه به اختصار معرفی شده و گفتار هفتم تا بیستم به معرفی انواع بیمه‌های بازرگانی مورد نیاز شرکت‌ها و کارخانه‌ها اختصاص یافته است. امید است که این کتاب برای مدیران شرکت‌ها، کارخانه‌ها و صاحبان مشاغل مفید واقع شود.

«محافظه‌کاری ریشه در ترس و احتیاط ریشه در عقل دارد. تاریخ دانش و تجربه بشری گویای این مطلب است که بشر خردمند به دلیل احتیاط عاقلانه از بیمه استفاده کرده است و بدیهی است که استفاده هوشمندانه از این تجربه ارزشمند بشر، نشانه عقلانیت مردمان یک جامعه است.»

گردآوری این مقال با دقت و تلاش زیادی حاصل شد. با این همه، از خطاهای احتمالی برکنار نیست که بسزا گفته‌اند: «الکمال لله». از دانش‌پژوهان گرانمایه و نکته‌سنج و ژرفاندیش، خواهانیم که نظرات و دیدگاه‌های والا، بالا و گرانسنگ خود را حتماً به ما اطلاع دهند تا در اصلاح کار خویش بکوشیم که به تعبیر شیخ اجل، سعدی شیرازی: «متکلم را تا کسی عیب نگیرد، سخنش صلاح نپذیرد».

«وگر زلتی رفت، معذور دار»

غلامحسن تقی نتاج ملک‌شاه

(دانشیار حسابداری و عضو جامعه حسابداران رسمی ایران)

مجید سبزه‌ء

مقدمه؛ هلدینگ سرمایه‌گذاری آفتاب دریا

در جهان پر رقابت امروز، تلاش برای خوش‌نامی، افزایش بهره‌وری و ارتقای کیفی و کمی در بنگاه‌های اقتصادی در گرو توجه به نیازهای متنوع و متفاوتی است که گروه‌های مختلف دانش پژوهان، مخاطبان و ذی‌نفعان در فضای پیرامونی صنعت مطرح می‌کنند. به همین جهت هلدینگ سرمایه‌گذاری آفتاب دریا، به عنوان یک نهاد مالی با رویکرد سرمایه‌گذاری فعالانه و همچنین تاسیس نهادها و شرکت‌های تاثیرگذار در حوزه بازار بیمه، بازار سرمایه و صنعت گردشگری، در راستای ایفای تعهدات مرتبط با مسئولیت اجتماعی خود به حمایت همه جانبه از پژوهش‌ها و تحقیقات در این زمینه‌ها می‌پردازد. این هلدینگ همچنین با حمایت از طرح‌های بدیع صاحبان کسب‌وکار، تقویت مزیت نسبی مراکز کمتر برخوردار در نقاط مختلف کشور و همچنین برچیدن بیکاری از قشر نخبگان تحصیل کرده کشور، نقشی مهمی در پیشبرد اهداف علمی و پژوهشی جامعه داشته است. به عبارت بهتر، ما یک نهاد صرفاً مالی نیستیم و نگاه درآمدی بر تمام فعالیت‌های خود نداریم. آنچه که ما را از سایر موسسات مالی و اقتصادی متمایز می‌کند، رسالت عمده این هلدینگ در راستای ایفای تعهدات و مسئولیت‌های اجتماعی در برابر جامعه ایرانی است و خدا را شاکر هستیم که به همت و کوشش همکاران محترم شرکت، توانستیم در مسیر رشد و توسعه گام برداریم و نقشی محوری در توسعه علمی و عملیاتی صنعت مالی، از جمله بیمه، داشته باشیم.

در پایان، مراتب قدردانی و سپاس خود را از مشارکت و همدلی همکاران و خانواده محترم ایشان در دستیابی به این افتخارات ماندگار ابراز داشته و سعادت، کامیابی و سلامتی شما عزیزان را از خداوند متعال خواستاریم.

یاسر کارگری

(رئیس هیئت مدیره هلدینگ سرمایه‌گذاری آفتاب دریا)

مجید سبزه

(معاون طرح و توسعه هلدینگ سرمایه‌گذاری آفتاب دریا)

گفتار ۱. تاریخچه بیمه

✱ هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ مختصری از تاریخچه بیمه در دوران باستان را شرح دهند؛
- ✓ تاریخچه باستانی بیمه در ایران را بدانند؛
- ✓ آغاز عملیات بیمه‌گری و صدور بیمه نامه به شکل امروزی را توضیح دهند؛

۱-۱. مقدمه

از زمانی که نوع بشر پا بر زمین گذاشت؛ به واسطه قدرت تفکر، تعقل، استدلال و استعداد ذاتی خود، سبب تاثیرگذاری شگرفی بر دنیای اطراف خود شد و تحولات عظیمی در کره زمین ایجاد کرد. به همین جهت یکی از وجوه لازم برای بررسی علمی هر موضوعی، مطالعه پیشینه و تاریخ تحولات آن در کنار تاریخ تحولات زندگی بشر است. این موضوع در مورد مسائل مالی و اقتصادی نیز قابل تعمیم است؛ بنابراین بررسی تاریخچه بیمه در گذر زمان، باعث شناخت بیشتر ما از ابعاد مختلف آن می‌شود.

۲-۱. تاریخچه بیمه

بر پایه متون تاریخی (اوستا و شاهنامه)، قدیمی‌ترین موضوع مرتبط با مفهوم بیمه، به حدود ۵۰۰۰ سال پیش باز می‌گردد. در بررسی‌های متون اوستایی و اشعار شاهنامه، این موضوع آشکار می‌گردد که از دوران فرمانروایی کیکباد، هر کسی که دچار زیان‌دیدگی می‌شد، از طرف دولت به او تاوان یا خسارت پرداخت می‌کردند. اصطلاحاً به افراد تحت پوشش این بیمه همگانی، «دریغمندان» می‌گفتند. به فرمان کیکباد هرکس که کار می‌کرد و توشه‌ای به دست نمی‌آورد، از محل درآمد پادشاه، به وی ارزاق و روزی داده می‌شد. چنین روشی معادل بیمه همگانی دولتی فعلی یا بیمه سوانح و عمر امروزی است.

حدود ۴۰۰۰ سال پیش در سلطنت حمورابی در بابل، قوانینی برای حمایت از کاروان‌ها وضع شده بود. اگر چنانچه مال‌التجاره بازرگانان در اثر دزدی، غارت یا سایر حوادث دچار خسارت می‌شد، غرامت آن به طور جمعی به وسیله اهالی شهر بابل جبران می‌شد. در همان دوران نیز، تجار چینی وقتی می‌خواستند کالایی را از طریق رودخانه حمل کنند، آن را توسط چند کشتی حمل می‌کردند تا اگر یکی از کشتی‌ها به علت سانحه غرق شد، باقی کالاهای سلامت به مقصد برسند.

حدود ۲۶۰۰ سال پیش، وام دریایی در شهر فنیقیه و سپس در روم و یونان باستان در بین تجار گسترش فراوانی یافت. این وام بدین صورت بود که تاجر می‌بایست بهره بیشتری نسبت به وام‌های معمولی پرداخت کند، اما در صورت غرق‌شدن کالاها و کشتی‌هایش، از پرداخت اصل و فرع وام معاف می‌شد. این وام به علت کارایی و جذابیت، تا دو هزار سال بعد نیز همچنان رواج داشت و امروزه نیز توسط برخی نهادهای مالی با اندکی تغییر در حال عرضه می‌باشد.

حوالی ۲۵۰۰ سال پیش در دوران حکومت هخامنشیان، هر ساله هنگام عید نوروز، مردم برای پادشاه هدایایی می‌آوردند و هدایای باارزش بیش از ده هزار دریک (سکه زر ایران در دوره هخامنشی و منسوب به خشایارشا و داریوش بزرگ) در دفتری مخصوص ثبت می‌گشت و هرگاه فرد هدیه‌دهنده دچار مشکلات مالی برای ساخت خانه یا ازدواج فرزندان و... می‌شد، دربار پادشاه، دو برابر مبلغ هدیه را به وی اهدا می‌کرد. به نقل از کتب یهودیان، هر کشتی ایرانی که در خلیج فارس آسیب می‌دید، سایر افراد برای خرید کشتی به وی کمک می‌کردند.

پیدایش بیمه به شکل امروزی به تجار شهر لومباردی ایتالیا در سال ۱۲۵۰ میلادی باز می‌گردد. پادشاه پرتغال در آن سال‌ها اعلام کرده بود خسارت بازرگانی که خارج از کشور دچار سانحه می‌شوند، توسط سایر بازرگانان جبران گردد. در سال ۱۳۱۰ میلادی نیز تجار بلژیکی با پرداخت درصد معینی از سرمایه مورد تجارتشان، کالاهای خود را بیمه می‌کردند. در قرن ۱۴ میلادی، قرارداد بیمه به تدریج از قرارداد کرایه کشتی و وام دریایی تفکیک شد و در سند مکتوب دیگری به نام Police تکامل یافت. به همین جهت به بیمه‌نامه در زبان انگلیسی، Policy می‌گویند. در سال ۱۵۵۲ میلادی، قانون بیمه در شهر فلورانس ایتالیا تشکیل شد و از آن پس، بیمه به مرور زمان به شکل یک صنعت مستقل درآمد.

در ایران نیز در اواخر حکومت قاجار، شرکت‌های بیمه روسی و انگلیسی، یکی پس از دیگری در کشورمان تأسیس می‌شدند و تقاضا از بیمه هم در حال رشد بود تا اینکه در سال ۱۳۱۰ شمسی، اولین قانون بیمه و ثبت شرکت‌ها نوشته و تصویب شد و سپس به پیشنهاد وزیر وقت اقتصاد، شرکت بیمه ایران در ۱۶ شهریور ۱۳۱۴ شمسی به عنوان اولین شرکت بیمه ایرانی تأسیس شد. این امر باعث می‌شد که ارز از کشور خارج نشود، سود حاصل از عملیات بیمه‌گری نیز به مردم و بنگاه‌های اقتصادی ایرانی برسد و همچنین میزان اشتغال افزایش یابد. صنعت بیمه در ایران در گذر زمان، فراز

۴ ■ بیست گفتار در بیمه

و نشیب‌های متعددی را تجربه کرده است. تا اکنون بیش از ۳۰ شرکت بیمه ایرانی از بیمه مرکزی مجوز فعالیت گرفته‌اند و مشغول به عملیات بیمه‌گری شده‌اند.

گفتار ۲. مفاهیم اوّلیه در بیمه

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ مفاد یک قرارداد بیمه را تشریح کنند؛
- ✓ تفاوت شرایط عمومی و خصوصی در بیمه‌نامه‌های صادرشده را شرح دهند؛
- ✓ واژه‌هایی همچون بیمه‌گر، بیمه‌گزار، موضوع بیمه و فرانشیز را تعریف کنند؛
- ✓ تفاوت خسارت و غرامت را بدانند؛
- ✓ ماده ده (۱۰) یا قاعده نسبی سرمایه را توضیح دهند؛

۱-۲. مقدمه

بیمه‌نامه‌ها در انواع مختلفی صادر می‌شوند و با توجه به نوع بیمه، از نظر شکل ظاهری باهم تفاوت دارند اما چارچوب کلی همه آنها یکسان است. در حالت کلی، بیمه‌نامه‌ها در قالب یک توافقنامه کتبی می‌باشند که با آن به رسمیت شناخته می‌شوند. در متن قرارداد بیمه‌نامه مواردی همچون حدود، وظایف، تکالیف و تعهدات طرفین (بیمه‌گر و بیمه‌گزار) تحت عناوینی چون شرایط عمومی، شرایط خصوصی، استثنائات و الحاقیه‌ها ثبت می‌شوند. فرم پیشنهاد بیمه نیز یک پیش قرارداد برای ردّ و بدل کردن اطلاعات اولیه است.

۲-۲. مفاد یک قرارداد بیمه

قراردادهای بیمه با وجود تفاوت‌هایی که ممکن است در شکل ظاهری، اندازه و حجم داشته باشند، اما همواره از عناوین و بخش‌های ذیل تشکیل شده‌اند:

الف) مشخصات یا اظهارات (فرم پیشنهاد بیمه‌نامه): بیمه‌گزار با پرکردن فرم پیشنهاد، تمام مشخصات مورد نیاز خود را با صحت کامل اظهار می‌کند.

ب) شرایط عمومی^۱: بایدها و نبایدهای بیمه‌ای در شرایط عمومی ذکر می‌شوند؛ مانند: تعاریف مربوط به حوادث بیمه شده، اصطلاحات بیمه‌ای، مسئولیت‌ها، شرایط ایفای تعهدات و

^۱. General Condition

(ج) **شرایط خصوصی**^۱: شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها، اغلب با یکدیگر مشابه هستند؛ مثلاً شرایط عمومی تمام بیمه‌های اتومبیل‌ها با یکدیگر یکسان است؛ اما آنچه که خارج از شرایط عمومی و بین بیمه‌گر و هر بیمه‌گزار منعقد می‌شود، در شرایط خصوصی جای می‌گیرد.

(د) **استثنائات**^۲: در این قسمت بخشی از حوادث، ریسک‌ها و خسارات که تحت پوشش نیستند، گنجانده می‌شود؛ مثلاً استثناء کردن ریسک‌های ناشی از انفجارهای هسته‌ای.

(ه) **الحاقیه‌ها**^۳ یا **پیوست‌ها**: چنانچه پس از انعقاد قرارداد و یا گاهی موارد در حین انعقاد قرارداد، تغییراتی با پیشنهاد بیمه‌گر یا بیمه‌گزار در بیمه‌نامه رخ دهد، می‌بایست توسط الحاقیه انجام گردد.

۲-۳. اصطلاحات مهم در بیمه

ماده سه قانون بیمه^۴، الزام می‌کند که مواردی همچون: نام بیمه‌گر، نام بیمه‌گزار، موضوع بیمه، نشانی طرفین، تاریخ ابتدا و انتهای بیمه، تاریخ انقضای قرارداد، حق بیمه و نحوه پرداخت آن، تعهد بیمه‌گر و مورد بیمه در بیمه‌نامه درج شوند. برخی از این اصطلاحات مهم در ادامه تعریف شده‌اند.

(الف) **بیمه‌گزار**^۵ (فرد متقاضی خرید بیمه): شخصی حقیقی یا حقوقی است که با پرداخت حق بیمه، جان، مال و مسئولیت خود و یا دیگری را برای مدت معینی در برابر ریسک‌ها و خطرات مشخص، تحت پوشش بیمه قرار می‌دهد.

(ب) **بیمه‌گر**^۶ (شرکت بیمه): شخصی حقوقی است که در مقابل دریافت حق بیمه از بیمه‌گزار، تعهد جبران خسارت و یا پرداخت وجه معینی را در صورت وقوع حادثه بر عهده می‌گیرد.

(ج) **خطر یا موضوع بیمه**: ریسکی است که خسارت ناشی از تحقق آن، تحت پوشش بیمه قرار دارد و بیمه‌گر موظف به جبران غرامت است؛ مثل حادثه آتش‌سوزی در بیمه آتش‌سوزی یا تصادف در بیمه اتومبیل.

1. Private Condition

2. Exclusions

3. Attachment

4. Insurance

5. Insured

6. Insurer

(د) **مورد بیمه:** آن چیزی است که تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرد و ممکن است دربرگیرنده جان، مال، مسئولیت یا اعتبار افراد حقیقی یا حقوقی باشد.

(ه) **حق بیمه^۱:** وجهی است که بیمه‌گذار به بیمه‌گر می‌دهد تا در مقابل، بیمه‌گر در صورت وقوع حادثه و ایجاد خسارت، زیان وارده را جبران نماید.

(و) **مبلغ بیمه شده:** ارزش کالای مورد بیمه را گویند که در مورد اموال، معادل ارزش روز یا ارزش مورد توافق است و در مورد اشخاص، معادل مبلغ مورد توافق یا مبالغ تعیین شده در قوانین مربوطه است.

(ز) **مدت بیمه نامه^۲:** فاصله زمانی بین ابتدا و انتهای تعهد بیمه‌گر است که طی این مدت، بیمه‌گر متعهد به جبران خسارات مورد تعهد می‌باشد.

(ح) **خسارت یا آسیب^۳:** زیان واردشده به مورد بیمه که در نتیجه وقوع حادثه است.

(ط) **غرامت^۴:** خسارتی که توسط بیمه‌گر پرداخت می‌گردد و جبران آن در تعهد بیمه‌گر می‌باشد.

(ی) **فرانشیز^۵:** به بخشی از خسارت گفته می‌شود که بیمه‌گر در قبال آن تعهدی ندارد و بر عهده بیمه‌گذار است. فرانشیز گاهی به صورت درصد و گاهی به صورت مبلغ بیان می‌شود؛ مثلاً وقتی می‌گویند: «فرانشیز ۱۰٪ است»؛ یعنی اگر میزان خسارت یک میلیون تومان باشد، شرکت بیمه ۹۰۰ هزار تومان غرامت پرداخت می‌کند. در جای دیگر وقتی می‌گویند: «فرانشیز ۴۰۰ هزار تومان است»؛ یعنی اگر میزان خسارت یک میلیون تومان باشد، شرکت بیمه ۶۰۰ هزار تومان غرامت پرداخت می‌کند و یا اگر میزان خسارت ۴۰۰ هزار تومان یا هر مبلغی کمتر از این باشد، شرکت بیمه خسارتی پرداخت نمی‌کند. علت وجود فرانشیز این است که بیمه‌گذار نیز ترغیب شود از دارایی‌های خود حفاظت و مراقبت کافی را انجام دهد و از وقوع حادثه نیز منتفع نشود.

1. Premium
2. Period of Insurance
3. Damage
4. Indemnity
5. Deductible

ک) ماده ده یا قاعده نسبی سرمایه: اگر پس از وقوع خسارتی، مشخص گردد که بیمه‌گذار موضوع بیمه را به کمتر از قیمت واقعی آن بیمه کرده است، مبحث قاعده نسبی سرمایه مطرح می‌شود. طبق این قاعده، میزان خسارت پرداختی برابر است با نسبتی از خسارت واقع شده، که این نسبت معادل مبلغ بیمه شده به قیمت واقعی دارایی است.

$$\text{میزان خسارت} \times \frac{\text{ارزش اظهار شده توسط بیمه‌گذار}}{\text{ارزش واقعی مورد بیمه}} = \text{میزان خسارت پرداختی}$$

به عنوان مثال اگر ارزش یک اتومبیل معادل ۱۰ میلیون تومان باشد، اما بیمه‌گذار آن را در قرارداد به قیمت ۸ میلیون تومان بیمه نماید؛ آنگاه اگر اتومبیل ۵ میلیون تومان خسارت ببیند، شرکت بیمه اقدام به اعمال قاعده نسبی کرده و ۴ میلیون تومان به بیمه‌گذار غرامت پرداخت می‌کند. حال اگر نرخ فرانشیز نیز ۱۰٪ باشد، آنگاه ده درصد از چهار میلیون تومان نیز به عنوان فرانشیز از غرامت کم شده و جمعاً حدود ۳.۶۰۰.۰۰۰ تومان به بیمه‌گذار پرداخت می‌گردد.

$$\text{میزان خسارت} \times \frac{\text{ارزش اظهار شده توسط بیمه‌گذار}}{\text{ارزش واقعی مورد بیمه}} = \text{میزان خسارت پرداختی}$$

$$\frac{8.000.000}{10.000.000} \times 5.000.000 = 4.000.000$$

غرامت دریافتی = خسارت پرداختنی - فرانشیز

$$4.000.000 - 400.000 = \underline{3.600.000}$$

گفتار ۳. مبانی حقوقی بیمه

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ کلیاتی از ماهیت عقود بیمه را بیان کنند؛
- ✓ اصول نه گانه حاکم بر قراردادهای بیمه را شرح دهند؛
- ✓ روش‌های پایان یافتن قراردادهای بیمه را بدانند؛
- ✓ تفاوت بین فسخ و اقاله یک قرارداد بیمه را توضیح دهند؛

۱-۳. مقدمه

در ابتدای ورود بیمه به ایران، برخی علمای مذهبی، بیمه را یک شرط‌بندی دانستند و از نظر شرعی آن را تأیید نمی‌کردند تا اینکه سرانجام نسبت به صحت آن قانع شدند و امروزه قراردادهای بیمه از لحاظ شرعی نیز کاملاً مورد تأیید هستند. در ماده «یک» قانون بیمه ایران، مصوب ۱۳۱۶ آمده که: «بیمه عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا وجوهی، از طرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه، خسارات وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی بپردازد. متعهد را بیمه‌گر، طرف تعهد را بیمه‌گزار، وجهی که بیمه‌گزار به بیمه‌گر می‌پردازد را حق بیمه و آن چه را که بیمه می‌شود موضوع بیمه می‌نامند». هدف از این گفتار، آشنایی مختصر با ضوابط، قواعد و مفاهیم حقوقی بیمه است.

۲-۳. ماهیت عقود بیمه

وجوه اشتراک عقد و قرارداد این است که هر دو دارای سندیت و وجاهت قانونی در «حق» و «تکلیف» هستند، اما وجوه افتراق آن‌ها در این است که در عقد، این حق و تکلیف از قبل برای همه افراد مشخص است در حالی که در قرارداد، این حق و تکلیف در زمان انشای متن قرارداد تبیین و مشخص می‌شود؛ به همین جهت ضمانت اجرایی عدم ایفای این حقوق و تعهدات نیز در عقد برای همه افراد یکسان است، اما در قراردادها ممکن است متفاوت باشند؛ بنابراین بهتر است که معاملات بیمه در زمره عقود منعقد شوند.

بر طبق قوانین شرع و بر مبنای استدلال صاحب‌نظران آن، هر عقدی دارای شرایط عام و شرایط خاص است. شرایط عام عقد که باعث مقبولیت و مشروعیت عقد می‌شود، شامل: اهلیت طرفین (هر دو طرف بالغ، عاقل و رشید باشند)، قصد و رضای طرفین (رضایت و حسن نیت هر دو طرف)،

معین بودن موضوع عقد و مشروع بودن موضوع می باشد (مثلاً معامله یک جنس دزدی و یا انجام سایر معاملات حرام نباشد). شرایط خاص عقد نشانگر جایگاه عقد در بین سایر عقود است. باید توجه داشت که بیمه، عقدی لازم (قابل فسخ توسط هر یک از طرفین)، معوض (انتفاع هر دو طرف از خرید بیمه‌نامه) و مستمر (تعهدات در طول مدت بیمه، برقرار هستند) است.

۳-۳. اصول حاکم بر قراردادهای بیمه

قراردادهای بیمه در طول سال‌ها و به دلیل فراز و نشیب‌هایی که قبل از قرارداد تا دعاوی و پرداخت خسارت داشته‌اند، اصولی را در خود گنجانده‌اند که باعث می‌شود معاملات بیمه از سایر معاملات و روابط حقوقی متمایز باشند. این اصول به شرح ذیل‌اند:

(الف) اصل حداکثر حسن نیت^۱: بیمه‌گر و بیمه‌گذار می‌بایست نسبت به یکدیگر صداقت داشته باشند و هیچ موضوع کوچک یا بزرگ مرتبط با قرارداد را از یکدیگر پنهان ننمایند.

(ب) اصل جبران خسارت^۲: در صورت وقوع حادثه، بیمه‌گر موظف است که به بیمه‌گذار غرامت بپردازد و البته بیمه‌گذار نیز نباید از وقوع حادثه منتفع شود.

(ج) مالکیت نفع‌پذیر بیمه: بیمه برای بیمه‌گذار و علی‌الخصوص برای بیمه‌گر باید منفعت داشته باشد. البته بیمه‌گر مایل است که بیمه‌گذار، زیان‌دیده نشود و بیمه‌گذار نیز باید در این زمینه با بیمه‌گر هم عقیده باشد.

(د) اصل جانشینی شرکت بیمه^۳: پس از وقوع حادثه و پرداخت خسارت به بیمه‌گذار، وی حق مراجعه به مقصر حادثه را ندارد و شرکت بیمه به عنوان جانشین بیمه‌گذار با مقصر حادثه روبه‌رو می‌شود و می‌تواند مراحل قانونی و قضایی جهت اعاده غرامت از مقصر حادثه را طی کند.

(ه) اصل علت نزدیک: در قراردادهای بیمه سعی بر این است که با تعیین دقیق علت اصلی و نزدیک حادثه، غرامت پرداخت شود؛ مثلاً در حادثه آتش‌سوزی منازل شخصی، اگر یخچال در اثر شعله‌های

1. Uberrimae Fidei

2. Principle of Indemnity

3. Subrogation

آتش آسیب دیده باشد، خسارت آن قابل پرداخت است، اما اگر در اثر حمل آن به خارج از ساختمان، دچار خسارت شود، این خسارت قابل پرداخت نیست.

(و) **اصل تعدد بیمه‌نامه^۱:** در بیمه‌های اموال، برای هر خطر فقط یک بیمه‌نامه صادر می‌شود تا در صورت وقوع خسارت، صرفاً یک بار خسارت دریافت شود. اگر برای یک خطر، دو بیمه‌نامه صادر شده باشد، بیمه‌نامه‌ای مورد قبول است که زودتر صادر شده است. شایان ذکر است که اصل تعدد بیمه‌نامه برای بیمه‌های عمر مطرح نمی‌شود و یک فرد می‌تواند برای خود چندین بیمه‌نامه عمر بخرد و از همه آنها استفاده نماید.

(ز) **اصل تعهد:** رعایت تعهدات درج‌شده در قرارداد برای بیمه‌گذار و علی‌الخصوص بیمه‌گر، الزامی است و نظارت بر آنها نیز بر عهده بیمه مرکزی می‌باشد.

(ح) **اصل دآوری^۲:** در صورت بروز اختلاف بین بیمه‌گر و بیمه‌گذار، ابتدا سعی می‌شود از طریق سازش و مصالحه آن را حل نمایند و در صورت عدم سازش، یک داور مرضی الطرفین انتخاب می‌کنند. اگر مجدداً اختلاف حل نشود می‌بایست به دادگاه مراجعه کنند که البته کاری زمان‌بر و هزینه‌بردار است.

(ط) **اصول اختصاصی قرارداد:** شرایط خاص بین بیمه‌گر و بیمه‌گذار را می‌توان در شرایط خصوصی بیمه‌نامه‌ها درج کرد که برای هر قرارداد نیز می‌تواند منحصر به فرد باشد.

۳-۴. چگونگی پایان یافتن قراردادهای بیمه

در حالت کلی، قراردادهای بیمه به هفت طریق پایان می‌پذیرند که در ادامه هر یک از آنها به صورت اختصاری و با یک مثال توضیح داده شده‌اند.

(الف) **اتمام مدت قرارداد:** مثل بیمه‌نامه شخص ثالث اتومبیل که پس از سپری شدن یک سال (۳۶۵ روز) از انعقاد قرارداد، خود به خود خاتمه می‌پذیرد.

(ب) **انجام یافتن کار:** مثل بیمه‌نامه حمل و نقل کالا که پس از حمل کالا و رسیدن بار به مقصد، خود به خود خاتمه می‌یابد.

^۱. Double Policy

^۲. Arbitration

ج) **تحقق خطر موضوع بیمه:** مثلاً در بیمه‌نامه کارگو^۱ (بار) هواپیما، وقتی هواپیما سقوط کند و کارگوی آن خسارت کلی و کامل ببیند، غرامت آن پرداخت می‌شود و بیمه‌نامه در مورد کارگوی مورد نظر خاتمه می‌یابد.

د) **ابطال قرارداد:** در صورت عدم صداقت یا وقوع عمدی تقلّب یا تخلف، ممکن است بیمه‌نامه از سوی یکی از طرفین ابطال گردد.

ه) **فسخ قرارداد:** بر اساس قوانین فسخ در قرارداد، هر یک از طرفین با اطلاع به دیگری از قبل (مثلاً از یک ماه قبل) و بدون رضایت آن، قرارداد را به صورت یک طرفه فسخ می‌کند.

و) **اقاله قرارداد (فسخ با توافق):** هر یک از طرفین قرارداد، ممکن است قبل از سررسید قرارداد و با کسب رضایت طرف مقابل، قرارداد را فسخ نمایند.

ز) **اشتباه در تنظیم قرارداد:** اشتباهات کوچک در قرارداد را می‌توان با صدور یک الحاقیه اصلاح نمود؛ اما اشکالات جدی موجود در قرارداد، باعث خاتمه آن و انعقاد یک قرارداد دیگر می‌شود.

^۱. Cargo

گفتار ۴. ریسک در بیمه

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ واژه‌هایی همچون خطر، ریسک، عدم اطمینان، مخاطره، حادثه، خسارت و غرامت را توضیح دهند؛
- ✓ یک طبقه‌بندی کلی از ریسک‌ها ارائه دهند؛
- ✓ تمایز بین ریسک‌های بیمه‌پذیر و ریسک‌های غیر قابل بیمه را بیان کنند؛

۴-۱. مقدمه

انسان‌ها از همان آغاز خلقت و تا آینده‌های دوردست، همواره با خطرات متعددی روبه‌رو بوده و هستند و هرچه از قدرت تفکر، خلاقیت و تکنولوژی در جهت بهره‌مندی بیشتر از مواهب طبیعی و مصنوعی استفاده کرده‌اند، نه تنها خطرات از بین نرفته بلکه میزان و شدت آن‌ها در برخی موارد حتی بیشتر شده است. به عبارت دیگر به واسطه توسعه دانش، بسیاری از خطرهای بین رفته‌اند اما خطرات جدید، جای آن‌ها را گرفته‌اند. بنابراین، خطر با انسان‌ها در تمامی ابعاد زندگی همواره همراه بوده و انسان‌ها برای زدودن آثار منفی ناشی از تحقق این خطرات، راهکارهای متفاوتی اندیشیده و به کار بسته‌اند که مدیریت ریسک از طریق بیمه یکی از این روش‌ها می‌باشد.

۴-۲. تعاریف اولیه

برای ایجاد زمینه ذهنی مشترک و مناسب، لازم است که چند اصطلاح مهم و تخصصی در مورد ریسک تعریف شوند.

الف) خطر: موضوعی است که به صورت بالقوه در ذات پدیده‌ها وجود دارد و زمینه ایجاد خسارت را فراهم می‌کند. برخی پدیده‌ها، خودشان عامل خطر هستند؛ مثل آتش، طوفان، سیل و زلزله که منجر به ایجاد خسارت می‌شوند و گاهی برخی پدیده‌ها تاثیرپذیر از خطرات هستند؛ مثل جان و سلامت انسان‌ها که با بیماری و تصادف تهدید می‌شود و یا اموالشان که با تصادف یا دزدی مورد تهدید قرار می‌گیرد.

¹. Hazard

(ب) ریسک^۱: ریسک، احتمال تحقق خطر است. به عبارت دیگر، مادامی که خطرات در شرایط تحقق قرار می‌گیرند و می‌توانند موجبات یک خسارت را فراهم آورند و اینکه یک خسارت یا زیان، به چه میزان یا به چه مقدار بتواند از حالت بالقوه به وضعیت بالفعل تبدیل گردد، ریسک محسوب می‌شود. البته تعاریف فراوانی از ریسک وجود دارد. برخی افراد ریسک را انحراف واقعیّت از نتایج مورد انتظار می‌دانند؛ مثلاً اگر انتظار داشته باشیم که فردا باران ببارد، اما فردا ناگهان هوا گرم و آفتابی گردد، گفته می‌شود که در ارتباط با تعیین وضعیت هوا، دارای ریسک هستیم (یا برعکس، مثل شستن اتومبیل و بارانی شدن هوا).

(ج) عدم اطمینان^۲: ریسک امری عینی و حالتی از واقعیّات دنیای خارجی است، در حالی که عدم اطمینان امری ذهنی می‌باشد. در اصل، ریسک به وسیله اعداد و احتمالات سنجیده می‌شود اما عدم اطمینان پدیده‌ای ذهنی است که با برآورد فرد از میزان ریسک ارتباط پیدا می‌کند و اعداد و احتمالات آن نیز مشخص نمی‌باشد. به همین دلیل است که افراد در برابر ریسک‌ها، واکنش‌های متفاوتی دارند؛ مثلاً ممکن است یک فرد که امکان وقوع خسارت برای وی کم است، مبادرت به خرید بیمه‌نامه اتومبیل کند (چون عدم اطمینان وی بالا است)، اما فرد دیگری که امکان وقوع خسارت برای وی خیلی زیاد است، نگرانی بابت نخریدن بیمه‌نامه نداشته باشد (چون عدم اطمینان وی پایین است).

(د) مخاطره: عواملی هستند که احتمال تحقق خطر را سرعت می‌بخشند و ممکن است موجبات وقوع خسارت را نیز فراهم کنند؛ مثلاً وجود مادّل اشتعال‌زا در یک مکان، احتمال آتش‌سوزی را افزایش می‌دهد و در صورت آتش‌سوزی، شدّت خسارت را نیز بالا می‌برد. یا مه‌آلود بودن و لغزنده‌بودن جاده در شب، نوعی مخاطره جدّی برای رانندگان است.

(ه) حادثه^۳: وقتی خطری به وقوع پیوست، به آن حادثه گفته می‌شود؛ مثل حادثه آتش‌سوزی، حادثه تصادف و

^۱. Risk

^۲. Uncertainty

^۳. Accident

(و) **خسارت^۱ (زیان^۲):** آسیب‌های مالی و جانی ناشی از حادثه را خسارت می‌گویند. خسارات را می‌توان به سه دسته تقسیم نمود: ۱. خسارت ناشی از بلایای طبیعی مثل سیل و زلزله، ۲. خسارت تدریجی که به مرور زمان ایجاد می‌شود؛ مثل کهنگی، زوال، فرسودگی و... ۳. خسارت ناشی از اعمال انسان‌ها؛ نظیر تصادف، آتش‌سوزی و ... که فرد خاطی موظف به پرداخت زیان است.

(ز) **غرامت^۳:** تعیین ارزش مالی خسارت واقع شده و پرداخت آن توسط بیمه‌گر را غرامت گویند.

۴-۳. طبقه‌بندی ریسک‌ها

ریسک‌ها و خطرات را در حوزه بیمه می‌توان به شرح ذیل دسته‌بندی کرد:

(الف) ریسک‌های مالی و غیر مالی: ریسک‌های مالی^۴ ریسک‌هایی هستند که می‌توان آنها را پیش‌بینی کرد و همچنین خسارات واقع شده را به راحتی برآورد نمود. اما قدرت پیش‌بینی ریسک‌های غیر مالی^۵ کم است و خسارات واقع شده به راحتی قابل محاسبه و برآورد نمی‌باشند.

(ب) ریسک‌های سیستماتیک و غیر سیستماتیک: ریسک‌های سیستماتیک^۶، ریسک‌هایی هستند که از خارج از سازمان به آن وارد می‌شوند؛ مثلاً صنعت بیمه کشور یا یک شرکت بیمه، ناگهان توسط مردم کشور یا دولتمردان خارجی تحریم گردد یا اینکه مجوز صدور یک نوع بیمه خاص با وضع یک قانون جدید، صرفاً به دولت تعلق بگیرد. در مقابل، ریسک‌های غیر سیستماتیک^۷ در بستر سازمان هستند و فرآیند مدیریت ریسک، بیشتر در جهت کنترل این ریسک‌ها می‌باشد. از جمله این ریسک‌ها می‌توان به ریسک نقدینگی سازمان، ریسک اعتباری، ریسک فناوری، ریسک نیروی انسانی و... اشاره کرد.

(ج) ریسک‌های طبیعی و غیر طبیعی: ریسک‌های طبیعی به ریسک‌هایی اطلاق می‌شود که انسان در ایجاد آنها کمتر نقش دارد ولی در تعیین میزان آثار مخرب آنها، نقش دارد؛ مثلاً زلزله یک

1. Damage

2. Loss

3. Indemnity

4. Financial Risks

5. Non-Financial Risks

6. Systematic Risks

7. Non-Systematic Risks

ریسک طبیعی است و مقاومت‌سازی ساختمان‌ها منجر به کاهش خسارات ناشی از آن می‌شود. ریسک‌های غیر طبیعی شامل آتش‌سوزی، انفجار، شکست، سرقت و... می‌باشند.

(د) **ریسک‌های پویا و ایستا:** ریسک‌های پویا^۱ به علت تغییرات در شرایط اقتصادی یا تکنولوژیکی به وجود می‌آیند و برخی افراد به علت تخصیص نامناسب منابع خود، ممکن است از وقوع این ریسک‌ها، زیان ببینند. اما ریسک‌های ایستا^۲ شامل خسارات ناشی از تصادفات، آتش‌سوزی و سایر خطرات مشابه، اقدامات غیر عادی و یا اشتباهات انسانی هستند.

(ه) **ریسک‌های خاص و ریسک‌های عام:** ریسک‌های عام^۳، ریسک‌هایی هستند که نتایج آن‌ها عمومی و غیر فردی است و بخش وسیعی از جامعه و اقتصاد را در بر می‌گیرد؛ مثل زلزله. ریسک‌های خاص^۴ نیز ریسک‌هایی هستند که در حیطه مسئولیت یک فرد یا گروه قرار دارند و ارتباطی با کل جامعه ندارند؛ مثل تصادفات جاده‌ای.

(و) **ریسک‌های تجاری (سوداگرانه) و ریسک‌های واقعی (خالص):** ریسک‌های تجاری^۵، ریسک‌هایی هستند که در آنها امکان سود و ضرر وجود دارد؛ مثل سرمایه‌گذاری، کارآفرینی و... ریسک‌های واقعی^۶ نیز ریسک‌هایی هستند که نتیجه آن‌ها ضرر یا عدم ضرر است؛ مثلاً مسافرت با یک اتومبیل که ممکن است تصادف رخ بدهد (ضرر) یا تصادفی رخ ندهد (عدم ضرر).

(ز) **ریسک‌های مطلوب و غیر مطلوب بیمه‌ای:** ریسک‌های مطلوب برای شرکت‌های بیمه، ریسک‌هایی هستند که در زمره ریسک‌های مالی، غیر سیستماتیک، غیر طبیعی، ایستا، خاص و واقعی باشند. البته این بدان معنا نیست که ریسک‌هایی که در زمره سایر دسته‌ها هستند، بیمه‌پذیر نیستند بلکه بدین معنا است که مطلوبیت کمتری برای بیمه‌شدن دارند. در حالت کلی، ریسکی بیمه‌پذیر است که: ۱. اتفاقی باشد (دارای احتمالات مشخص برای وقوع یا عدم وقوع حادثه)، ۲. احتمالات وقوع آن قابل پیش‌بینی و اندازه‌گیری باشد، ۳. هزینه انتقال آن برای بیمه‌گر و بیمه‌گذار اقتصادی

1. Dynamic Risks

2. Static Risks

3. Fundamental Risks

4. Particular Risks

5. Trade Risks

6. Pure Risks

۲۲ ■ بیست گفتار در بیمه

باشد و ۴. خلاف قانون نیز نباشد، ۵. اگر این ریسک در زمره ریسک‌های مطلوب بیمه‌ای نیز باشد که بسیار بهتر است.

گفتار ۵. ساختار اقتصادی صنعت بیمه

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ وظایف بیمه مرکزی و شورای عالی بیمه را توضیح دهند؛
- ✓ تفاوت بین شرکت‌های بیمه و شرکت‌های بیمه اتکایی را شرح دهند؛
- ✓ وجوه تفاوت و تشابه بین نماینده‌های بیمه و کارگزاری‌های بیمه را بیان کنند؛
- ✓ بیمبانک را تشریح نمایند؛

۵-۱. مقدمه

اصلی‌ترین رکن در هر اقتصاد، بازارها و نهادهای مالی آن هستند که در سه دسته «بورس (بازار سرمایه^۱)»، «بانک (بازار پول^۲)» و «بیمه (بازار تامین اطمینان^۳)» قرار می‌گیرند. آدام اسمیت، پدر علم اقتصاد، معتقد بود که تجارت بیمه باعث ایجاد امنیت برای سرمایه‌های خصوصی می‌شود و خسارتی که ممکن است یک نفر را نابود کند بین گروه زیادی از مردم جامعه تقسیم می‌کند و فاجعه را سبک می‌سازد. باید دقت کرد که بیمه، کاهش‌دهنده هزینه‌های زیان در اقتصاد کلان نیست؛ زیرا وقتی خانه‌ای در آتش می‌سوزد، جامعه یک خانه از دست داده است. بیمه موجب توزیع ضرر و خسارت معین بین گروه کثیری از جامعه با مبلغ کمتر می‌شود تا افراد یا بنگاه‌های زیان‌دیده همچنان بتوانند به فعالیت خودشان ادامه دهند.

۵-۲. بیمه مرکزی

با توجه به نقش مهم صنعت بیمه در اقتصاد کشورها و وجود تعداد زیادی از ذینفعان در این صنعت، نظارت دولت بر آن الزامی است. بیمه مرکزی^۴، بازوی اجرایی حاکمیت دولت در امور بیمه‌های بازرگانی می‌باشد و نقش اصلی آن تنظیم بازار بیمه، تهیه آیین نامه‌ها، اصلاح آن‌ها، نظارت و کنترل بر صنعت است. این وظایف را از طریق تصویب قوانین حمایت از حقوق تمام ذینفعان صنعت (اعم از بیمه‌گران، بیمه‌گزاران، سهامداران، وام‌دهندگان، کارمندان و...)، هدایت سرمایه‌گذاری‌ها در صنعت

^۱. Capital Market

^۲. Money Market

^۳. Insurance Market

^۴. Central Insurance

بیمه، کنترل نرخ‌ها و تعرفه‌ها، تهیه آمار و اطلاعات لازم از بازار بیمه، بازرسی‌های مقطعی یا برنامه‌ریزی شده انجام می‌دهد.

۳-۵. شورای عالی بیمه

شورای عالی بیمه، بالاترین نهاد نظارت، تخصصی و تصمیم‌گیری در صنعت بیمه ایران است. از جمله وظایف این شورا می‌توان به مواردی چون رسیدگی و اظهار نظر نسبت به صدور یا لغو مجوز برای مؤسسات بیمه‌ای، تعیین شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها، تعیین میزان کارمزد و حق بیمه رشته‌های مختلف، تصویب آیین نامه‌های لازم و... اشاره نمود. این شورا متشکل از ده عضو بوده که از رئیس بیمه مرکزی، چند معاون وزیر، مدیر عامل یکی از مؤسسات بیمه و چند کارشناس خبره تشکیل شده است.

۴-۵. سندیکای بیمه‌گران

نظام‌نامه سندیکای بیمه‌گران ایران در سال ۱۳۱۶ شمسی به تصویب وزارت تجارت رسید و کلیه شرکت‌های بیمه ایرانی و خارجی که در ایران فعالیت می‌کنند، موظفند عضو این سندیکا شوند. این سندیکا علی‌رغم فرازاها و فرودهایی که داشته، همچنان حیات خود را تا به حال حفظ کرده است.

۵-۵. بیمه‌های اجتماعی دولتی

در این بخش از بازار، بیمه‌های پایه‌ای و ضروری (مستمری بازنشستگی و خدمات درمانی) برای نیروی کار کشور ارائه می‌شود که شامل بیمه تامین اجتماعی، بیمه خدمات درمانی، صندوق‌های بازنشستگی و... است.

۶-۵. بخش تعاونی

شرکت‌هایی هستند که فقط افراد عضو یک تعاونی مشخص را تحت پوشش بیمه قرار می‌دهند. افرادی عضو تعاونی هستند که یا به نوعی در سرمایه آن شریک هستند و یا اینکه همگی از یک صنف می‌باشند؛ مثلاً شرکت تعاونی جبران خسارت کسبه‌های صنف پارچه‌فروشان یا شرکت تعاونی بیمه صنعت هوانوردی از این دسته‌اند.

۷-۵. خود بیمه‌گری

برخی شرکت‌ها و مؤسسات بزرگ، دارای شرکت‌های فرعی و وابسته متعددی هستند که نیازهای بیمه‌ای آن‌ها را برآورده می‌سازند؛ مثلاً یک شرکت هواپیمایی اقدام به تأسیس یک شرکت یا صندوق اختصاصی درمانی می‌کند و با دریافت حق بیمه از کارکنان، هزینه‌های درمان آن‌ها را تحت پوشش قرار می‌دهد. باید توجه داشت که ریسک روش خود بیمه‌گری^۱ بسیار بالاست؛ چرا که امکان توزیع ریسک در سطح وسیع وجود ندارد و خطر ورشکستگی آن افزایش می‌یابد.

۸-۵. شرکت‌های بیمه

شرکت‌های بیمه خصوصی و دولتی با دریافت حق بیمه از بیمه‌گزاران، آن‌ها را در مقابل ریسک‌هایی که با آن مواجه هستند، تحت پوشش قرار می‌دهد. اغلب شرکت‌های بیمه ایرانی از نوع مختلط بوده و انواع بیمه‌ها را ارائه می‌دهند. نوع دیگر از شرکت‌های بیمه، همان شرکت‌های بیمه عمر یا زندگی هستند که صرفاً بیمه‌های عمر و سرمایه‌گذاری ارائه می‌دهند. شرکت‌های بیمه غیر زندگی نیز اقدام به صدور بیمه‌های اموال، مسئولیت و ... می‌کنند. باید توجه داشت که شرکت‌های بیمه، همانند سایر بنگاه‌های اقتصادی دارای درآمد و هزینه بوده و یکی از مشخصه‌های بنگاه‌های موفق در این زمینه، فزونی درآمد بر هزینه است. عمده‌ترین درآمد شرکت‌های بیمه، شامل حق بیمه دریافتی از مشتریان، خسارت دریافتی از بیمه اتکایی، درآمد حاصل از اصل جانشینی و درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها است. در مقابل عمده‌ترین هزینه شرکت‌های بیمه شامل خسارات پرداختی، هزینه‌های عمومی و اداری، کمیسیون نمایندگان و کارگزاران، حق بیمه پرداختی به بیمه‌های اتکایی و مالیات و عوارض پرداختی به دولت است. مابه‌التفاوت درآمدها و هزینه‌های شرکت بیمه، نمایانگر سود شرکت می‌باشد.

۹-۵. شرکت‌های بیمه اتکایی

بیمه‌گران اتکایی^۲، شرکت‌های بیمه‌ای هستند که قسمتی از ریسک شرکت‌های بیمه را در ازای دریافت حق بیمه، بر عهده می‌گیرند. در اصل بیمه‌گزاران به شرکت‌های بیمه مراجعه می‌کنند و با پرداخت حق بیمه، ریسک‌های خود را به شرکت بیمه منتقل می‌کنند. شرکت‌های بیمه نیز در برخی

^۱ Self Insurance

^۲ Reinsurance Company

موارد سبدي از ريسک‌ها تشکيل مي‌دهند و با پرداخت حق بیمه اتکايي، آن‌ها را به شرکت بیمه اتکايي منتقل مي‌کنند تا بتوانند ريسک‌هاي خود را بهتر مدیریت نمایند. بیمه‌گرهايي (شرکت‌هاي بیمه‌اي) که ريسک مازاد خود را با پرداخت حق بیمه به ديگري منتقل مي‌کنند به بیمه‌گر واگذارنده^۱ معروف هستند و بیمه‌گراني که ريسک‌هاي مازاد آن‌ها را بر عهده مي‌گیرند، به بیمه‌گر اتکايي^۲ مشهورند.

۵-۱۰. کارگزاران و نمايندگان

حدود ۳۰٪ فروش بیمه از طريق شعب شرکت‌ها انجام مي‌شود و مابقي آن توسط نمايندگان^۳ و کارگزاران^۴ فروخته مي‌شود و آن‌ها نيز به ازاي فروش بیمه‌نامه، کميسيون يا کارمزد دريافت مي‌کنند. تفاوت نمايندگي با کارگزاري در اين است که نمايندگي صرفاً عامل فروش بیمه‌نامه براي یک شرکت بیمه مشخص است، اما کارگزاري مي‌تواند از شرکت‌هاي مختلف بیمه استعلام نرخ کند و هرکدام که شرايط بهتري داشت، براي مشتري خود، بیمه را خريداري نمايد. ذکر اين نکته ضروري است که نمايندگي حق صدور و فروش بیمه‌نامه را دارد، اما حق صدور بیمه‌نامه از کارگزاري‌ها سلب شده است.

۵-۱۱. ارزيابان خسارت بیمه‌اي

وقتي حادثه‌اي رخ مي‌دهد و خسارت ايجاد مي‌شود، کارشناساني براي ارزيابي ميزان خسارت در شرکت‌هاي بیمه حضور دارند. از آنجا که ممکن است در برخي موارد بين شرکت بیمه و بیمه‌گزار در مورد ميزان خسارت، توافقي حاصل نشود، لذا طرفين به ارزياب خسارت مستقل مراجعه مي‌کنند. شرکت‌هاي ارزيابي خسارت^۵، شرکت‌هايي هستند که از طريق گذراندن آزمون‌هاي علمي و عملي و همچنين رزومه مناسب، توانسته‌اند از بیمه مرکزی مجوز فعاليت بگیرند و با دريافت کارمزد به ارزيابي خسارت و در صورت اختلاف بين بیمه‌گر و بیمه‌گزار به داوري بين آن‌ها مي‌پردازند.

1. Reinsured

2. Reinsurer

3. Agents

4. Brokers

5. Loss Assessors Company

۵-۱۲. بیمبانک

خدمات بیمه و خدمات بانکی با یکدیگر ارتباط تنگاتنگی دارند به همین دلیل در مواردی شاهد ارتباط دو سویه و در برخی مواقع ادغام فعالیت‌های این دو با هم هستیم. بیمبانک بدین صورت است که بانک و بیمه اقدام به عرضه محصولات دیگری به مشتریان خود می‌کنند؛ مثلاً در بانک، بیمه عمر هم ارائه می‌شود و یا در شرکت‌های بیمه، حساب پس‌انداز در یک بانک نیز ارائه می‌گردد.

۵-۱۳. ظهور استارت‌آپ‌های بیمه

فناوری اطلاعات با محور قرار دادن دانش و خردگرایی انسان و با هدف بهره‌برداری از اندیشه و سپردن امور تکراری غیر خلاق به رایانه و همچنین افزایش کارایی و آزادسازی مهارت‌های انسانی در دهه‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. اما امروزه با گذر زمان و گسترش استفاده از کامپیوترها و توسعه آن‌ها، کاربرد فناوری اطلاعات از انجام امور تکراری به انجام امور غیر ممکن و محاسبات بزرگ تغییر کرده است و با استفاده از هوش مصنوعی، انجام کارهای غیر ممکن، ممکن شده است. در این عصر، استارت‌آپ‌های بیمه‌ای به شدت رو به رشد هستند و به صورت مجازی فعالیت نموده و اقدام به فروش بیمه‌نامه می‌کنند. قابل توجه است که این شرکت‌ها، اغلب بیمه‌نامه‌های خود را به صورت الکترونیکی به فروش می‌رسانند. صدور بیمه‌نامه‌های الکترونیکی، باعث کاهش هزینه‌های مدیریتی و امور اداری می‌شوند و از طرفی کارمزد پرداختی به واسطه‌ها، اعم از نمایندگان، کارگزاران، بازاریابان و... نیز کاهش می‌یابد و در بلندمدت سودآوری و کارایی شرکت بیمه نیز بیشتر می‌شود.

۵-۱۴. آشنایی با نسبت‌های مهم صنعت بیمه

یکی از روش‌های بررسی وضعیت صنعت بیمه و شرکت‌های فعال در این صنعت، محاسبه و تجزیه و تحلیل نسبت‌های مالی و غیر مالی مرتبط با این صنعت است. با محاسبه و تجزیه و تحلیل این نسبت‌ها، به راحتی می‌توانیم صنعت بیمه ایران را با جهان و همچنین شرکت‌های بیمه را با یکدیگر مقایسه کنیم و به درک صحیحی از عملکرد وضعیت صنعت و شرکت‌ها برسیم. نسبت‌های مهم و متعددی برای صنعت بیمه تعریف شده‌اند که در اینجا به برخی از آن‌ها به صورت اجمالی اشاره می‌شود.

الف) نسبت یا ضریب خسارت: این نسبت بیان می‌کند که چه درصد یا نسبتی از «حق بیمه دریافتی»، صرف «خسارات پرداختی» شده است. نسبت خسارت^۱ را می‌توان برای کل صنعت، یک شرکت و یا یک رشته بیمه (مثلاً بیمه اتومبیل یا آتش سوزی و...) محاسبه نمود. بالا بودن نسبت یا ضریب خسارت نشان‌دهنده این است که ریسک مجموعه مورد نظر بالا بوده و از سودآوری کمتری برخوردار می‌باشد.

$$\text{نسبت خسارت} = \frac{\text{خسارات پرداختی}}{\text{حق بیمه دریافتی}}$$

ب) ضریب نفوذ بیمه: میزان حق بیمه ناشی از فروش انواع بیمه‌نامه در کل کشور تقسیم بر تولید ناخالص داخلی^۲ را گویند و معیاری است که میزان گسترش چتر بیمه در یک کشور را اندازه‌گیری می‌کند. در جوامع توسعه یافته و برخوردار از امنیت بالاتر، ضریب نفوذ بیمه بیشتر از جوامع دیگر است.

$$\text{ضریب نفوذ بیمه} = \frac{\text{مجموع حق بیمه کل کشور}}{\text{تولید ناخالص داخلی}}$$

ج) سرانه حق بیمه: یکی دیگر از معیارها و روش‌های بررسی میزان گسترش چتر بیمه‌ای در هر کشور، محاسبه میزان سرانه حق بیمه پرداختی در آن کشور است. سرانه حق بیمه از تقسیم کل حق بیمه پرداختی در کشور بر جمعیت آن کشور به دست می‌آید.

$$\text{سرانه حق بیمه} = \frac{\text{مجموع حق بیمه کل کشور}}{\text{جمعیت کشور}}$$

^۱. Loss Ratio

^۲. Gross National Product - GDP

گفتار ۶. بیمه تکافل

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ تاریخچه بیمه در قبل و بعد از ظهور اسلام در کشورهای اسلامی را شرح دهند؛
- ✓ بیمه تکافل را توضیح دهند؛
- ✓ شباهت‌ها و تفاوت‌های بیمه‌های بازرگانی فعلی با بیمه تکافل را بیان کنند؛

۱-۶. مقدمه

قبل از اسلام و در میان اعراب و سران برخی از قبایل، پیمان‌هایی بسته شده بود که به احلاف مشهور بودند و هدف از این پیمان‌ها عموماً جلوگیری از بی‌نظمی، اغتشاش، مقاومت در برابر دشمنان قریش، جلوگیری از ظلم و تعدی زورگویان، دفاع از ستمدیدگان و همچنین حمایت از خانه کعبه بود. «حلف الفضول» (سوگندنامه جوانمردی) یکی از این پیمان‌هاست که مطابق روایات، اسلام نیز آن را پذیرفته و حتی از آن به عنوان پیمان مقدسی یاد کرده است. کلمه «حلف» در لغت به معنای «سوگند» یا «پیمان» است و کلمه «الفضول» نیز نشأت گرفته از اسامی سران قبایلی است که این پیمان را با یکدیگر بسته‌اند (فضل بن فضاله، فضل بن وداعه، فضل بن مشاعه و فضل بن بضاعه). قابل توجه است که ابن ابی الحدید معتزلی در «شرح نهج البلاغه» چنین گوید که: این پیمان و معاهده را به علت فضیلت و برتری آن بر دیگر پیمان‌هایی که تا آن روزگار میان عرب سابقه داشت، و نیز به دلیل شرافت و فضیلت کسانی که آن را منعقد کردند، حلف الفضول نامیدند.

۲-۶. جایگاه بیمه در اسلام

ماهیت عملیات بیمه را می‌توان در نظام پرداخت دیه مشاهده کرد. مفهوم بیمه با شریعت اسلامی مخالفتی ندارد و دین مبین اسلام نیز اصل غرامت و مسئولیت مدنی نسبت به فرد خسارت دیده را می‌پذیرد. در اصل «پایه و اساس مسئولیت مشترک» در این زمینه مورد پذیرش دین مبین اسلام است و نقش آن در تکمیل دین می‌باشد.

دو قرن پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام (ص) و پایان یافتن جنگ‌های داخلی و خارجی پس از ایشان، کشورهای مسلمان به ثبات نسبی دست یافتند و موقعیت خود در جهان را پیدا و تثبیت نمودند. رابطه‌های تجاری بازرگانان مسلمانان با مردمان شرق آسیا (هند و چین)، اروپا (روم و...) و آفریقا بسیار قوت گرفت. تاجران به دلیل مسافرت‌های طولانی و وقوع حوادثی همچون دزدی، راهزنی،

طوفان و... گاهاً با خسارات سنگینی مواجه می‌شدند. این موضوع باعث می‌شد که بازرگانان مسلمان نیز از همان اصول کلی که در جهان برای حفاظت از سرمایهٔ تجار است، استفاده کنند. آن‌ها برای جبران خسارات وارده به کالاها و سرمایه خود از تأسیس صندوقی مشترک و پرداخت حق بیمه مشترک به آن استفاده نمودند. در حالت کلی بیمه در اسلام باید بر مبنای اصول تقابل و همکاری باشد و نظام بیمه اسلامی شامل مسئولیت مشترک، غرامت مشترک، منافع مشترک، وحدت و اصول این‌چنینی می‌باشد.

۳-۶. بیمهٔ تکافل

واژه «تکافل» از قرآن و سنت گرفته شده و ریشه آن از کلمهٔ «کفال» یا «کفالت»، به معنای «رسیدگی کردن و به عهده گرفتن» یا «برآوردن حاجات و نیازها» است. این واژه در علوم مرتبط با بیمه به معنای «ضمانت مشترک» به کار رفته و هدف از آن، مشارکت و یاری دو جانبه میان اعضای گروه است. بنابراین تکافل به عنوان روشی مبتنی بر ضمانت مشترک اعضای یک گروه در برابر ضرر و زیان‌های احتمالی وارد بر هر یک از اعضا مطرح می‌شود. به عنوان مثال اگر برای هر فردی از اعضای گروه مشکل و یا حادثه‌ای رخ دهد، اعضای دیگر گروه، بر ضمانت و وثیقه مشترک اتفاق نظر داشته و مجموع منابع جمع شده را برای جبران خسارت به عنوان غرامت به فرد زیان‌دیده می‌پردازند. در این وضعیت بر خلاف بیمه‌های تجاری معمول، ریسک ناشی از سرمایه‌گذاری و جوه صرفاً متوجه شرکت تکافل نبوده و همه اعضا به اندازهٔ سهم خود از سود و زیان فعالیت‌ها متأثر خواهند شد. در پایان سال مالی اگر سودی ناشی از فعالیت‌های تکافلی باقی‌مانده باشد، در میان اعضا تقسیم می‌شود. بنابراین تکافل نه فقط به عنوان یک رشته‌ی بیمه‌ای، بلکه به عنوان یک نظام بیمهٔ اسلامی مطرح شده است.

۴-۶. خصوصیات صنعت تکافل (بیمهٔ اسلامی)

صنعت تکافل یا بیمهٔ اسلامی به عقیده فقیهان و متخصصان اقتصاد و مالی اسلامی ویژگی‌هایی دارد که این صنعت را از صنعت بیمه‌های بازرگانی رایج در جهان متمایز می‌کند. برای مثال عملیات تکافل در مقایسه با عملیات بیمه‌های بازرگانی فعلی، از شفافیت مالی برخوردار بوده و تکافل‌شوندگان نیز در مازاد پذیرهنویسی و سود سرمایه‌گذاری تکافل سهمیم هستند. در حالت کلی صنعت بیمه‌های بازرگانی فعلی و صنعت تکافل از نظر «ماهیت کسب و کار»، «ماهیت قرارداد»، «منابع قوانین و

مقررات» و «مبتنی بودن بر اصل تعاون» با یکدیگر تفاوت دارند که در ادامه به صورت اختصاری به آنها پرداخته شده است.

الف) ماهیت کسب و کار: بیمه‌های رایج مبتنی بر انگیزه کسب سود هستند و به سهامداران و مالکان این شرکت‌ها کمک می‌کند تا بازده خود را به حداکثر برسانند، اما تکافل مبتنی بر انگیزه‌ی حمایت و تأمین رفاه اجتماعی تکافل‌شونده و خانواده اوست.

ب) ماهیت قرارداد: مشتریان بیمه‌های بازرگانی رایج (بیمه‌گزاران)، همان خریداران بیمه‌نامه‌ها هستند که به شرکت بیمه (بیمه‌گر) برای پوشش مخاطره‌های احتمالی‌شان حق بیمه پرداخت می‌کند. در حقیقت بیمه‌های رایج یک قرارداد بیع است که بیمه‌گر در برابر پوشش ریسک بیمه‌گزار از او پول دریافت می‌کند. اما تکافل یک قرارداد میان تمام تکافل‌شوندگان برای تقسیم مخاطرات بین خودشان است.

ج) منابع قوانین و مقررات: قوانین و مقررات بیمه‌های رایج، نشأت گرفته از تجربه‌های کسب و کار، تفکرات بشری، ادبیات قضایی، پایگاه‌ها و فرهنگ جامعه بشری است. مقررات تکافل مبتنی بر اصول اسلامی قرآن و سنت، نظرات و فتوای شرعی علما و کمیته‌های فقهی موجود در این شرکت‌هاست.

د) اصل تعاون: رعایت اصل تعاون از دیگر مزیت‌های تکافل است که همه اعضا، همزمان هم بیمه‌گذار و هم بیمه‌گر هستند؛ بدین معنی که همه اعضا در تمام خسارت‌ها، زیان‌ها و سودها شریک می‌شوند.

۵-۶. وضعیت فعلی بیمه تکافل در جهان

مباحث تئوریک و عملیاتی بیمه تکافل چندین سال است که در صنعت بیمه کشورمان مطرح شده اما تاکنون به اجرا نرسیده است. این در حالی است که بیمه تکافل در سایر کشورهای اسلامی سال‌هاست که اجرایی و عملیاتی شده است. شرکت‌های بیمه تکافلی در کشورهای مسلمان‌نشین رشد قابل توجهی در جذب مشتری و تولید حق بیمه داشته‌اند. اولین شرکت بیمه اسلامی در کشور سودان مجوز فعالیت خود را در سال ۱۹۷۹ میلادی دریافت کرد که از آن می‌توان به عنوان نخستین شرکت بیمه تکافل یاد نمود. پس از آن شرکت‌های بیمه تکافل در کشورهای مسلمان‌نشین از جمله مالزی، هند و کشورهای حاشیه خلیج فارس تأسیس شده‌اند. در بین کشورهای مسلمان، کشور مالزی

توسعه‌یافته‌ترین بازار تکافل با چارچوب مقررات پیشرفته را دارد و به عنوان قطب فعالیت‌های اقتصادی در مالیهٔ اسلامی عمل می‌کند.

در مجموع باید دانست که بیمه‌های تکافل با همان اهداف شرکت‌های بیمه تشکیل شده‌اند و هدف اصلی همهٔ آن‌ها، پوشش خسارت‌های احتمالی در زندگی انسان‌هاست. صنعت تکافل برای رسیدن به این هدف مهم از عقود معین مانند مضاربه، هبه، قرض و وکالت بهره می‌برد، البته اگرچه تکافل در چارچوب یکی از عقود معین به تنهایی قرار نمی‌گیرد، اما برای رسیدن به اهداف تأمینی، از مجموعه‌ای از این عقود بهره‌برداری شده است.

گفتار ۷. انواع بیمه های بازرگانی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه های اشخاص و زندگی را بشناسند؛
- ✓ بیمه های اشیا و اموال را بشناسند؛
- ✓ بیمه های مسئولیت را بشناسند؛
- ✓ بیمه های اعتبار، تضمین و زیان های پولی را بشناسند؛

۷-۱. مقدمه

از آنجا که پوشش‌های ارائه‌شده توسط نظام‌های بیمه دولتی برای تامین خسارات جامعه، کافی نیست و همه ابعاد زندگی اجتماعی و اقتصادی مردم را در بر نمی‌گیرد، بیمه‌های بازرگانی رشد قابل توجهی پیدا کردند. بیمه‌های بازرگانی شامل کلیه بیمه‌هایی می‌باشند که به عنوان یک کسب و کار مطرح هستند؛ به این معنی که یک بنگاه اقتصادی با محاسبات نسبت‌های ریسک و سنجش منفعت - هزینه، اقدام به تعیین حق بیمه‌ای عادلانه می‌کند تا به سودآوری نیز برسد. بنابراین هدف از تشکیل شرکت‌های بیمه بازرگانی (اعم از دولتی یا خصوصی)، ارائه‌ی پوشش‌های بیمه‌ای به جامعه و در عین حال کسب سود است. بیمه‌های بازرگانی انواع مختلفی دارند و قلمرو آنها گسترده است. در یک حالت کلی آنها را می‌توان به چهار دسته اشخاص، اموال، مسئولیت و اعتبار طبقه‌بندی کرد.

۷-۲. بیمه اشخاص و زندگی

موضوع تعهد بیمه‌گر (شرکت بیمه) در بیمه‌های اشخاص و زندگی^۱، پوشش ریسک‌های مرتبط با جان و سلامت شخص بیمه شده است. بیمه اشخاص شامل بیمه عمر، بیمه تحصیلات، بیمه‌های مسافرتی، بیمه درمان و بیمه‌هایی از این قبیل است.

^۱. Personal & Life Insurance

۷-۳. بیمه اشیاء و اموال

کلیه اشیاء و اموالی که وجود عینی و قابل لمس دارند و خطری ممکن است آنها را تهدید نماید، مشمول بیمه اشیاء و اموال^۱ می‌شوند. این بیمه‌ها شامل بیمه بدنه اتومبیل، آتش‌سوزی، بیمه مهندسی، حمل و نقل و... هستند.

۷-۴. بیمه مسئولیت

هرکسی به هر صورت موجب ایجاد خسارت یا جراحاتی برای دیگری شود، مسئول جبران آن است. بیمه مسئولیت^۲ در واقع پوششی برای پرداخت خسارت به اشخاص ثالثی است که در اثر حادثه یا انجام عملی به آنها خسارت وارد شده است. از معروف ترین بیمه‌های مسئولیت می‌توان به بیمه شخص ثالث اتومبیل، بیمه مسئولیت کارفرما در مقابل کارگر اشاره نمود.

۷-۵. بیمه اعتبار، تضمین و زیان‌های پولی

بیمه تضمین^۳ یکی از انواع این بیمه‌نامه‌ها است. برخی از بانک‌ها هنگامی که می‌خواهند به یک شخص پُریسک، وام بدهند، از وی می‌خواهند نزد یک شرکت بیمه برود و یک اوراق تضمین در قالب بیمه‌نامه از وی خریده و به بانک ارائه دهد تا در صورت عدم توانایی در پرداخت اقساط، شرکت بیمه آن را جبران نماید و اقساط را پرداخت کند. حق بیمه اغلب توسط فرد متقاضی وام (بیمه‌گزار) پرداخت می‌شود و مورد بیمه نیز «مانده وام» در بانک (اصل مبلغ و بهره منهای اقساط پرداخت شده) می‌باشد. شرکت بیمه با صدور این بیمه‌نامه، فرد بیمه‌شده (بدهکار یا وام‌دهنده) را در مقابل خسارت ناشی از اعتبار یا ناتوانی مالی وام‌گیرنده مورد حمایت قرار می‌دهد و زیان وی را در صورت تحقق خطر، جبران می‌نماید. نوع دیگر این بیمه، بیمه‌های عدم‌التفع می‌باشد؛ مثلاً وقتی یک ایرلاین برای هواپیمای خود پوشش بیمه عدم‌التفع خریداری می‌نماید، در صورت خسارت به هواپیما و زمینگیر شدن آن، شرکت بیمه برای عدم درآمدزایی هواپیما در طول مدت زمینگیری جهت تعمیر، به ایرلاین خسارت پرداخت می‌کند.

^۱. Property Insurance

^۲. Liability Insurance

^۳. Guarantee Insurance

۶-۷. دشواری مرزبندی رشته‌های بیمه‌ای

به دلیل افزایش و گسترش رشته‌های بیمه‌ای، توسعه روزافزون آنها و پیچیده‌تر شدن معاملات، تعیین مرز مشخص بین انواع بیمه‌های بازرگانی کاری بسیار دشوار است؛ مثلاً در بیمه‌نامه اتومبیل، ترکیبی از انواع بیمه‌ها را شاهد هستیم. این بیمه‌ها شامل: ۱. بیمه بدنه (اشیاء و اموال) ۲. بیمه شخص ثالث (مسئولیت) ۳. بیمه سرنشینان (اشخاص) ۴. بیمه عدم‌النفع هستند.

گفتار ۸. بیمه آتش سوزی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ شناخت کافی از قراردادهای بیمه‌های آتش سوزی داشته باشند؛
- ✓ بیمه‌های آتش سوزی ساختمان‌های مسکونی را شرح دهند؛
- ✓ شباهت‌ها و تفاوت‌های بیمه‌های آتش سوزی ساختمان‌های صنعتی و غیرصنعتی را تشریح نمایند؛

۸-۱. مقدمه

آتش‌سوزی عبارت است از احتراق شدید مواد سوختنی با آتش یا جرقه‌ای ناخواسته و از کنترل خارج شده که معمولاً با نور، دود و حرارت زیاد همراه می‌باشد. وجود سه عامل موسوم به مثلث آتش، یعنی ماده سوختنی، حرارت و اکسیژن برای وقوع یک آتش‌سوزی ضروری است و چنانچه یکی از این عوامل به هر دلیلی برداشته شود، آتش‌سوزی خودبه‌خود از بین می‌رود. بیمه‌های آتش‌سوزی یکی از معروف‌ترین بیمه‌های اموال هستند که تمامی خسارات وارده به ساختمان و همچنین اموال منقول و غیر منقول واحدهای مسکونی، صنعتی و غیر صنعتی (تجاری) را تحت پوشش قرار می‌دهند.

۸-۲. قرارداد بیمه آتش‌سوزی

حوادثی از جمله آتش‌سوزی و انفجار به صورت بالقوه می‌توانند خسارات قابل توجه و بسیار سنگینی به اعیان، ساختمان‌ها، اثاثیه و تجهیزات داخل آن‌ها وارد کنند و بیمه‌های آتش‌سوزی^۱ به دنبال پوشش ریسک‌های ناشی از این حوادث می‌باشند. قرارداد بیمه آتش‌سوزی، توافقی کتبی بین بیمه‌گذار و بیمه‌گر است که شرکت بیمه با دریافت مبلغی به عنوان حق بیمه، زیان‌ها و خسارات وارد شده به اموال بیمه‌گذار بر اثر بروز آتش‌سوزی را تحت پوشش قرار می‌دهد. با خرید بیمه‌ی آتش‌سوزی، تعدادی پوشش اصلی شامل آتش‌سوزی، صاعقه و انفجار تحت پوشش قرار می‌گیرند (مخفف آنها را «آصا» می‌گویند). علاوه بر این موارد، با پرداخت حق بیمه بیشتر، می‌توان پوشش‌های دیگری را نیز خریداری کرد. برخی از این پوشش‌ها شامل زلزله، سیل، رانش یا نشست زمین، طوفان، تندباد، ترکیدگی لوله‌های آب، از شکل افتادن ظروف تحت فشار صنعتی، سرقت، شکست حرز (قفل درب)، سقوط بهمن یا سقوط هواپیما روی خانه، پوشش‌های مرتبط با مسئولیت مدنی و هزینه پاکسازی

¹ Fire Insurance

هستند که خریدار (بیمه‌گزار) می‌تواند هر کدام از آنها را با توجه به ریسک‌ها و شرایط محیطی و زندگی خود انتخاب و خریداری کند.

شایان ذکر است که خرید پوشش مسئولیت مدنی در آتش‌سوزی، به منظور جبران خسارات وارد شده به همسایگان مجاور است و بیمه‌گزار با پرداخت حق بیمه اضافی، شرکت بیمه را مکلف می‌کند تا خسارات وارد شده به اماکن و ساختمان‌های مجاور را تا سقف تعیین شده در قرارداد، جبران نماید. با خرید پوشش هزینه پاکسازی نیز هزینه‌های مالی عملیات پاکسازی محل حادثه و خروج ضایعات (اعم از دستمزد کارگران، هزینه آواربرداری، هزینه حمل و نقل ضایعات و...) توسط شرکت بیمه پرداخت می‌شوند.

۳-۸. انواع بیمه‌های آتش‌سوزی

به طور کلی سه نوع بیمه آتش‌سوزی وجود دارد:

۱. بیمه آتش‌سوزی ساختمان‌های مسکونی
۲. بیمه آتش‌سوزی ساختمان‌های تجاری و اداری (غیر صنعتی)
۳. بیمه آتش‌سوزی ساختمان‌های صنعتی.

بیمه آتش‌سوزی ساختمان‌های مسکونی، ریسک‌های آتش‌سوزی مرتبط با اعیان، ساختمان‌ها، اسباب، اثاثیه، تأسیسات و خودروهای پارک‌شده در محل را تحت پوشش قرار می‌دهد. این بیمه‌نامه به دو صورت انفرادی (برای هر واحد، یک بیمه‌نامه مجزا و مشخص صادر می‌شود) و گروهی (برای کل ساختمان و همه واحدها، فقط یک بیمه‌نامه جامع صادر می‌شود) می‌باشد. قابل ذکر است که مدیران مجتمع‌های مسکونی می‌توانند یک بیمه آتش‌سوزی برای تمام واحدهای ساختمان تهیه کنند و سپس در صورت تمایل، هر واحد قادر خواهد بود پوشش‌های اثاثیه، زلزله، ترکیدگی لوله و خودرو را با پرداخت حق بیمه اضافی تحت پوشش قرار دهد.

بیمه آتش‌سوزی ساختمان‌های اداری و تجاری برای پوشش ریسک ناشی از آتش‌سوزی، صاعقه و انفجار در مراکز غیر صنعتی مانند فروشگاه‌های تجاری، تعمیرگاه‌ها، رستوران‌ها، بیمارستان‌ها، اماکن عمومی، مراکز پخش دارو، مغازه‌ها، پاساژها، آموزشگاه‌ها و همچنین اسباب، اموال و تجهیزات داخل آنها می‌باشد. خطرات اضافی نظیر سرقت، زلزله، طوفان، شکست حرز (قفل درب) و امثال این

موارد نیز با پرداخت حق بیمه اضافی، قابل پوشش است. بیمه آتش سوزی واحدهای صنعتی نیز برای تمامی اعیان، ساختمان‌ها، ماشین آلات، سوله‌ها، کارخانجات و موجودی انبارها کاربرد دارد.

گفتار ۹. بیمه خودرو

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ انواع بیمه‌های مرتبط با اتومبیل را بشناسند؛
- ✓ بیمه بدنه اتومبیل را شرح دهند؛
- ✓ بیمه‌های حوادث سرنشین و راننده خودرو را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه شخص ثالث و مازاد شخص ثالث خودرو را تشریح نمایند؛
- ✓ کارت سبز را توضیح دهند؛

۹-۱. مقدمه

اتومبیل‌ها به طور رسمی از اواخر قرن نوزدهم به شکلی همه‌گیر وارد زندگی انسان‌ها شدند و نقش بسیار مهمی در حمل مسافر و جابجایی کالاها دارند. تولید انبوه و استفادهٔ اغلب مردم از آن‌ها، زمینه‌ساز تأثیرات گستردهٔ مثبت و منفی در سطح جهان شده است. از جملهٔ تأثیرات مثبت آن می‌توان به سرعت در زندگی، سهولت در رفت‌وآمد و حمل و نقل آسان و کم‌هزینه اشاره نمود. عوارض منفی آن نیز ایجاد سر و صدا، آلودگی هوا و از همه مهم‌تر بروز تصادفات جاده‌ای و ایجاد خسارات مادی و جانی می‌باشد. دولت‌ها با وضع مقررات برای شرکت‌های خودروسازی، سیاست کاهش عوارضی همچون آلودگی را دنبال می‌کنند و شرکت‌های بیمه نیز با ارائه انواع بیمه برای اتومبیل‌ها به دنبال کاهش زیان‌های مالی افراد و توزیع مالی خطر بین قسمت کثیری از جامعه هستند. بیمه‌های اتومبیل در چند دسته قرار می‌گیرند که در ادامه به بررسی آنها می‌پردازیم.

۹-۲. بیمهٔ بدنه

در بیمهٔ بدنه^۱، شرکت بیمه (بیمه‌گر) متعهد می‌شود که با دریافت حق بیمه از بیمه‌گزار، وی را در برابر زیان‌های مالی و خسارات واردشده به اتومبیل به علت تصادف، تحت پوشش قرار دهد. حوادث عمومی تحت پوشش بیمهٔ بدنه شامل سرقت اتومبیل، تصادف، آتش‌سوزی، انفجار، واژگونی و ... است که در صورت خرید بیمهٔ بدنه، این خسارات توسط شرکت بیمه قابل جبران خواهند بود. با پرداخت حق بیمهٔ بیشتر می‌توان سایر خطرات همچون هزینهٔ سرقت درجای لوازم خودرو (زاپاس، باتری، لاستیک، ...)، هزینهٔ آیاب و ذهاب برای پیگیری خسارت، خسارات ناشی از خطرات طبیعی (سیل،

^۱. Hull Insurance

زلزله، طوفان)، خسارات ناشی از سقوط اجسام، زیان کاهش قیمت اتومبیل به علت تصادف را نیز تحت پوشش قرار داد. قابل توجه است که مواردی همچون خسارت به علت انفجارهای هسته‌ای و اثرات رادیواکتیویته، جنگ، شورش، انقلاب، استفاده از مشروبات الکلی توسط راننده و همچنین خسارات عمدی بیمه‌گزار، تحت پوشش بیمه بدنه نمی‌باشند.

در صورت عدم وقوع هرگونه خسارت، می‌توان از تخفیفات بیمه‌ای در سال‌های بعد نیز استفاده نمود، به طوری که میزان این تخفیفات، هر ساله با عدم وقوع خسارت بیشتر می‌شوند. اما در صورت بروز هرگونه خسارت، حق بیمه مجدداً در سال‌های بعد باید به طور کامل پرداخت گردد.

۳-۹. بیمه شخص ثالث

افرادی که در جامعه زندگی می‌کنند باید تابع قوانین و نظامات آن جامعه باشند؛ به همین دلیل اگر شخصی، چه به عمد و چه به علت بی احتیاطی و غفلت، موجب ایجاد زیان یا خسارت برای فرد دیگر شود می‌بایست خسارات مالی و جانی آن را جبران نماید. بنابراین به موجب قانون، اگر راننده اتومبیل بر اثر غفلت یا بی‌توجهی باعث ایجاد خسارت برای اشخاص ثالث اعم از سایر اتومبیل‌ها یا افراد عابر پیاده شود، مسئول جبران خسارات و زیان‌ها خواهد بود.

باید توجه داشت که کلیه بیمه‌های بازرگانی، اجباری نیستند، اما قانون‌گذار تصمیم گرفته که بیمه‌های شخص ثالث^۱ اتومبیل را برای همگان اجباری نماید؛ چراکه تعدد خسارات ناشی از حوادث جاده‌ای بسیار زیاد بوده و فوت اشخاص در اثر این حوادث، منجر به از هم پاشیده شدن چند خانواده از لحاظ مالی و عاطفی می‌شود. در حالت کلی بیمه شخص ثالث اتومبیل به سه دسته تقسیم می‌شود.

الف) بیمه شخص ثالث اجباری: همانطور که گفته شد این بیمه نامه، بیمه‌گزار (راننده اتومبیل) را به علت تصادف و خساراتی که به اتومبیل یا اشخاص ثالث وارد می‌شود تحت پوشش قرار می‌دهد. به عنوان مثال اگر راننده‌ای به علت عدم رعایت فاصله طولی به اتومبیل جلویی برخورد کند، می‌بایست خسارت وارد شده به طرف مقابل را پرداخت نماید که در صورت داشتن بیمه شخص ثالث، غرامت توسط شرکت بیمه پرداخت می‌گردد. خسارت جانی که به عابرین پیاده یا سرنشینان اتومبیل

^۱. Third Patry Insurance

جلویی وارده آمده نیز توسط بیمه‌نامه شخص ثالث راننده مقصر حادثه، قابل جبران است. باید دقت داشت که خسارت وارد شده به اتومبیل مقصر حادثه، توسط بیمه بدنه وی قابل پرداخت است.

ب) بیمه مازاد شخص ثالث اختیاری: بیمه شخص ثالث اجباری دارای پوشش‌های محدودی است؛ مثلاً در صورت تصادف و فوت یک یا هر تعداد عابر پیاده، بیمه شخص ثالث دیه آنها را پرداخت می‌نماید، اما در صورت وقوع خسارات بیشتر؛ نظیر قطع نخاع و حوادث اینچنینی که غرامت آن از دیه یک انسان سنگین‌تر است، خسارت بیشتر از دیه، توسط بیمه مازاد خسارت قابل پرداخت است. در اصل این بیمه‌نامه در مورد غرامت و خسارات جانی مطابق احکام دادگاه‌ها و همچنین اتومبیل‌های گران‌قیمت می‌تواند به بیمه‌گذار کمک نماید.

ج) بیمه شخص ثالث برون‌مرزی (کارت سبز): اتومبیل‌های زیادی اعم از شخصی، اتوبوس‌ها، کامیون‌ها و تریلرهای ترانزیتی هستند که در بین کشورهای مختلف تردد می‌کنند و امکان دارد در آن کشورها دچار حادثه یا تصادف شوند. از آنجا که شرکت‌های بیمه نمی‌توانند در همه شهرها و کشورهای دنیا شعبه داشته باشند، بنابراین سازمان‌های بیمه‌ای در کشورهای مختلف، نهادی به نام «کارت سبز» را تأسیس کردند و شرکت‌های بیمه عضو این سازمان، پوشش بیمه‌ای شخص ثالث را برای بیمه‌گذاران خود فراهم می‌کنند. شرکت سهامی بیمه ایران، اولین شرکت بیمه ایرانی است که عضو دفتر رسمی کارت سبز در ایران شد و اجازه صدور آن را دارد.

۹-۴. بیمه حوادث سرنشین و راننده

در حوادث اتومبیل ممکن است راننده و سرنشینان اتومبیل بیمه‌گذار (مقصر حادثه) دچار جراحت یا حتی مرگ شوند که با خرید بیمه‌نامه حوادث سرنشین، می‌توان برای این افراد نیز پوشش بیمه‌ای دریافت کرد. باید در نظر داشت که سرنشینان اتومبیل مقصر حادثه مطابق قانون در بیمه شخص ثالث دارای پوشش نیستند و این افراد ذیل بیمه حوادث سرنشین و راننده تحت پوشش قرار می‌گیرند.

^۱. Green Card

۵-۹. جمع بندی

در یک تصادف، آسیب وارد شده به اتومبیل بیمه‌گزار (مقصر حادثه)، توسط بیمه بدنه وی جبران می‌گردد و آسیب‌های وارده به سرنشینان خودرو بیمه‌گزار (مقصر حادثه)، توسط بیمه حوادث سرنشینان جبران می‌شود. بیمه اشخاص ثالث نیز آسیب‌های وارد شده به عابرین پیاده و اتومبیل مقابل و سرنشینان آن را تحت پوشش قرار می‌دهد. بیمه‌مازاد شخص ثالث اقدام به ارائه پوشش بیشتر به اشخاص ثالث می‌کند؛ مثلاً اگر بیمه‌گزار به عنوان مقصر حادثه، بر اساس رای دادگاه، مجبور به پرداخت غرامتی بیش از دیه باشد، بیمه شخص ثالث تا سقف دیه، غرامت پرداخت می‌نماید و مازاد بر آن توسط خود شخص باید پرداخت گردد که در صورت داشتن بیمه‌مازاد شخص ثالث، این موضوع نیز تحت پوشش قرار می‌گیرد.

گفتار ۱۰. بیمه مهندسی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه‌های مهندسی را شرح دهند و انواع آن را برشمرند؛
- ✓ بیمه‌های مهندسی مرتبط با دوره اجرا، ساخت و ساز و نصب را توضیح داده و انواع آن را تشریح نمایند؛
- ✓ بیمه‌های مهندسی مرتبط با دوره بهره برداری را توضیح داده و انواع آن را تشریح نمایند.

۱-۱۰. مقدمه

پیدایش اولیه بیمه‌های مهندسی^۱ به دوران صنعتی شدن اروپا و توسعه استفاده از ماشین‌آلات صنعتی در کارخانجات برمی‌گردد. انفجار دیگ‌های بخار و بروز صدمات و خسارات جانی و مالی ناشی از آن در قرن نوزده، مدیران و مالکان کارخانه‌ها را بر آن داشت تا با استفاده از کارشناسان متخصص، به طور منظم از دیگ‌های بخار بازدید کنند و همچنین تأسیس «شرکت بیمه تخصصی دیگ بخار» نیز در دستور کار قرار گرفت.

بیمه‌های مهندسی در زمره بیمه‌های اشیاء و اموال قرار می‌گیرند؛ چراکه خسارات فیزیکی، ناگهانی و غیر قابل پیش‌بینی در دوره احداث پروژه‌های ساخت‌وساز و نصب تجهیزات، دوره بهره‌برداری از پروژه‌ها، خسارات وارد شده به ماشین‌آلات و تجهیزات ساختمانی، صنعتی و تولیدی را به تناسب هر موضوع، مورد پوشش قرار می‌دهند. یکی از روش‌های طبقه‌بندی انواع بیمه‌های مهندسی، قراردادن آنها در دو دسته «بیمه‌های دوره اجرا، ساخت‌وساز و نصب» و «بیمه‌های دوره بهره‌برداری» می‌باشد.

۱-۲. بیمه‌های دوره اجرا، ساخت‌وساز و دوره نصب

به بیمه‌نامه‌هایی اطلاق می‌شوند که برای پروژه‌های در حال اجرا (جاده یا سد در حال احداث)، ساخت و ساز (مثل پل یا ساختمان در حال احداث) و دوره نصب (مثل نصب داربست‌ها یا نورافکن‌های بزرگ بالای ساختمان‌ها یا نصب دکل‌های مخابراتی یا خطوط برق) صادر می‌شوند و حوادث مرتبط با آنها را تحت پوشش قرار می‌دهند. خطرات تحت پوشش آنها شامل خطرات طبیعی (از جمله سیل، زلزله، صاعقه، آتش‌فشان، رانش زمین، طوفان، نشست زمین و...) و سایر خطرات (از جمله آتش‌سوزی،

^۱. Engineering Insurance

سهل‌انگاری، انفجار، یخبندان، سقوط، تصادم و...) می‌باشد. در ادامه به مهمترین آنها اشاره خواهد شد.

الف) بیمه تمام خطر پیمانکاران^۱: این بیمه‌نامه مربوط به دوره اجرای انواع پروژه‌های عمرانی و زیربنایی (اعم از ساختمان سازی، پل سازی، جاده سازی، سد سازی، ساخت فرودگاه، ساخت لنگرگاه و بندر، ساخت بیمارستان، هتل، مدرسه، تونل مترو و...) است و برای جبران خسارات فیزیکی، ناگهانی و غیر قابل پیش‌بینی وارد بر پروژه می‌باشد. طول مدت بیمه‌نامه متناسب با طول مدت پروژه از یک ماه تا چند سال متغیر است. اگر پروژه در دوره مذکور به بهره‌برداری نرسد و همچنان ادامه داشته باشد، بیمه‌نامه از طریق صدور الحاقیه و پرداخت حق بیمه اضافی به صورت روزشمار تمدید می‌شود.

ب) بیمه‌نامه تمام خطر نصب^۲: هدف اصلی این بیمه، ارائه پوشش جامع برای پروژه‌های مربوط به نصب ماشین‌آلات و تجهیزات (اعم از احداث پست برق، احداث خطوط لوله برق و گاز، احداث شبکه آب و برق، نصب آسانسورهای بزرگ و پله برقی، نصب توربین، احداث پالایشگاه و نصب تجهیزات مکانیکی و الکتریکی مرتبط با سد) می‌باشد و همچنین خطرات دوره آزمایش و راه اندازی را نیز تحت پوشش قرار می‌دهد.

ج) بیمه‌نامه جامع پروژه^۳: این بیمه‌نامه مختص پروژه‌های ساخت و نصب در مقیاس بزرگ بوده و تأمین‌کننده پوشش جامع برای انواع پروژه‌ها در طول ساخت یا نصب تجهیزات می‌باشد. در واقع این بیمه‌نامه تلفیقی از دو بیمه‌نامه تمام خطر پیمانکاران و تمام خطر نصب است.

۳-۱۰. بیمه‌های دوره بهره‌برداری

این بیمه‌ها برای دوره بهره‌برداری از سازه‌ها و ساختمان‌ها و... صادر می‌شوند.

الف) بیمه ریسک‌های پروژه‌های عمرانی تکمیل شده^۴: پروژه‌های عمرانی پس از ساخت یا نصب به کارفرما تحویل داده می‌شوند تا به بهره‌برداری برسند. این بیمه‌نامه، خسارات وارده به انواع سازه‌های احداث شده در زمان بهره‌برداری از قبیل جاده‌ها، راه آهن، فرودگاه، کانال‌های آبیاری،

^۱. Contractors All Risk Insurance - CAR

^۲. Erection All Risk Insurance - EAR

^۳. Comprehensive Project Insurance - CPI

^۴. Civil Engineering Completed Risk Insurance - CECR

فرودگاه‌ها، پل‌ها، تونل‌ها، سدها، موج شکن‌ها، اسکله، خطوط انتقال آب، گاز، نفت و فاضلاب را تحت پوشش قرار می‌دهد. مدت این بیمه‌نامه یک سال است و پس از انقضاء به صورت سالانه تمدید می‌گردد. خطرات مورد پوشش نیز شامل صاعقه، آتش‌سوزی، انفجار، آتشفشان، زلزله، تصادم وسایل نقلیه زمینی یا دریایی، برخورد هواپیما یا سایر اشیاء در حال سقوط از آن، طوفان، سیل، طغیان، برف، یخ‌زدگی، رانش زمین، لغزش کوه، خرابکاری غیر گروهی و... است.

ب) بیمه تجهیزات و ماشین‌آلات پیمانکاری^۱: این بیمه‌نامه کلیه تجهیزات و ماشین‌آلات پیمانکاران را که شامل لودر، گریدر، بولدوزر، سایدبوم، جرثقیل، بالابر، ژنراتور، بیل مکانیکی، لیفتراک، کامیون، کمپرسی، غلتک، سنگ‌شکن، کمرشکن، کمپرسور هوا، تراکتور و... هستند و در دوره ساخت-وساز یا بهره‌برداری از ساختمان‌ها، برج‌ها، سیلوها، دکل‌ها، مخازن، معادن، سدها، پل‌ها، سازه‌های آبی و خاکی، باند فرودگاه‌ها، راه آهن، سازه‌های دریایی، شبکه‌های آبرسانی، عملیات حفاری، نصب خطوط انتقال نفت و گاز و... مورد استفاده قرار می‌گیرند را در اثر زیان‌ها و خسارات مالی ناشی از حوادث بیرونی مورد پوشش قرار می‌دهد. مدت این بیمه‌نامه یک سال است و پس از انقضای آن به صورت سالانه تمدید می‌شود. به عبارت دیگر این بیمه‌نامه شبیه بیمه اتومبیل است با این تفاوت که عموماً ماشین‌آلاتی را که فاقد پلاک انتظامی هستند و در محوطه کارگاهی فعالیت دارند، مورد پوشش قرار می‌دهد.

ج) بیمه شکست ماشین‌آلات^۲: در این بیمه‌نامه، ماشین‌آلات کارخانجات و به طور کلی هر دستگاهی که در مجموعه‌ای صنعتی کار می‌کند (از جمله توربین‌ها، بویلرها، ژنراتورها، ترانسفورماتورها، ایستگاه‌های تقویت و تضعیف فشار، تجهیزات پالایشگاه‌ها و پتروشیمی‌ها، انواع پمپ‌ها، موتور، کمپرسور، تأسیسات تصفیه‌خانه‌ها، تجهیزات شهرسازی‌ها و سایر ماشین‌آلات موجود در کارخانجات و کارگاه‌های کوچک و بزرگ صنعتی) و ممکن است در اثر عواملی مانند نقایص مربوط به ریختگری، مواد نامرغوب، طراحی غلط، عیوب و نقایص مربوط به ساخت یا نصب، اجرای نادرست کار، عدم مهارت، بی‌دقتی، کم‌شدن آب در دیگ‌های بخار، انفجار فیزیکی، از هم گسستگی به سبب نیروی گریز از مرکز، اتصال کوتاه برق و عواملی از این قبیل آسیب ببینند و نیازمند تعمیر یا تعویض جزئی یا کلی ماشین گردند؛ تحت پوشش قرار می‌گیرند. قابل توجه است که خطراتی مانند

^۱. Contractor's Plant and Machinery Insurance - CPM

^۲. Machinery Breakdown Insurance - MB

آتش سوزی، صاعقه، انفجار، دزدی، سرقت با شکست حرز، سيل، طغيان، زلزله، رانش زمین و... تحت پوشش نمی باشند.

د) بیمه تجهیزات الکترونیک^۱: این بیمه نامه خسارت های وارد شده به انواع تجهیزات الکترونیکی مورد استفاده در کارگاه های صنعتی، صنایع، لوازم اداری، سیستم های هشداردهنده، تجهیزات اندازه گیری، دستگاه های کنترل و عیب یاب، دوربین های نقشه برداری، تجهیزات رادیویی و مخابراتی، سیستم های رایانه ای، دستگاه های خودپرداز، موبایل، تبلت و تجهیزات پزشکی نظیر دستگاه های سونوگرافی، رادیولوژی، فیزیوتراپی، لیزر و... را مورد پوشش قرار می دهد و هزینه تعمیر یا تعویض آنها را پرداخت می کند.

ه) بیمه عیوب اساسی و پنهان ساختمان های مسکونی^۲: این بیمه نامه خسارات فیزیکی وارد بر سازه های اصلی ساختمان های مسکونی (اعم از فونداسیون، ستون ها، تیرهای اصلی و فرعی، سقف ها و...) را جبران می کند که ناشی از طراحی غلط، استفاده از مصالح معیوب و نامرغوب، اجرای نادرست کار و... می باشند. در اصل این بیمه، خسارات مالی ناشی از ویرانی کلی یا جزئی ساختمان، هزینه های جلوگیری از توسعه خسارت و همچنین برداشت ضایعات را تحت پوشش قرار می دهد. ساختمان موضوع بیمه از زمان شروع عملیات ساخت و ساز تا صدور پایان کار توسط بازرس فنی بیمه گر مورد بازدید دوره ای قرار می گیرد. شایان ذکر است که پوشش های این بیمه نامه برای دوران عملیات ساخت و ساز نیست و پس از اتمام عملیات ساخت و ساز و از زمان صدور گواهی پایان کار ساختمان یا زمان بهره برداری از آن (هر کدام که زودتر باشند) تا ۱۰ سال ادامه دارد.

و) بیمه تمام خطر اموال^۳: این بیمه نامه، اموال، تجهیزات، ماشین آلات، اثاثیه و موجودی در گردش ساختمان های در حال بهره برداری نظیر واحدهای صنعتی و تولیدی، نیروگاه ها، کارخانه ها و... را در مقابل خسارات فیزیکی ناگهانی و غیرقابل پیش بینی ناشی از خطراتی از جمله سيل، زلزله، طوفان، غفلت، بی احتیاطی، آتش سوزی، انفجار، صاعقه، سرقت یا شکست حرز، اعتصاب، شورش، بلوا، اغتشاش داخلی و... جبران می نماید. مدت بیمه نامه یک سال است و به صورت سالیانه قابل تمدید می باشد.

^۱. Electronic Equipment Insurance - EEI

^۲. Latent Defects of Building

^۳. Property All Risk Insurance - PAR

خسارات وارده به ماشین آلات، تجهیزات ساختمانی و پیمانکاری، وسایل نقلیه موتوری زمینی، قطارها، هواپیماها و شناورها و همچنین خسارات ناشی از شکست ماشین آلات در تعهد بیمه‌گر نمی‌باشند.

(ز) **بیمه جامع ماشین آلات**^۱: این بیمه‌نامه، پوشش گسترده‌ای در زمینه شکست ماشین آلات تولید الکتریکی و یا مکانیکی از قبیل دیگ‌های بخار، دستگاه‌های ایجاد حرارت و برودت، دستگاه‌ها و تجهیزات تحت فشار، کلیه منصوبات موقت و دائمی (ماشین آلات و تجهیزات واحدهای صنعتی و تولید اعم از کارخانه‌های ذوب آهن، خودروسازی، فولاد، سیمان، نیروگاه‌ها، ایستگاه‌های توزیع برق و انرژی)، لوازم و تجهیزات مکانیکی، الکتریکی و الکترونیکی، ساختمان‌ها شامل اثاثیه، موجودی انبار، کالاهای در جریان ساخت که در مالکیت، تحت اختیار، امانت یا نظارت بیمه‌گذار فراهم می‌کند. قابل توجه است که خطراتی همچون آتش‌سوزی، صاعقه، انفجار شیمیایی، هزینه‌های اطفاء حریق، سیل و طغیان آب، سقوط هواپیما، ریزش و خرابی ساختمان‌ها، زمین لرزه، طوفان، گردباد و عدم النفع که در بیمه‌نامه شکست ماشین آلات مستثنی شده بود، در بیمه‌نامه جامع ماشین آلات تحت پوشش هستند.

^۱. Comprehensive Mashinary Insurance - CMI

گفتار ۱۱. بیمه درمان و مسافرتی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه‌های درمان اجباری سازمان تامین اجتماعی را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه درمان تکمیلی را شرح دهند و تفاوت و شباهت آن با بیمه‌های درمان اجباری را شرح دهند؛
- ✓ بیمه درمان تکمیلی مسافران خارج از کشور و بیمه‌های مسافرتی را توضیح دهند و تمایز آن‌ها را با یکدیگر را بیان کنند؛

۱-۱. مقدمه

انسان‌ها از هنگام تولد تا زمان مرگ، با خطرات بیشماری مواجه هستند که باعث بیماری، از کارافتادگی یا مرگ آن‌ها می‌شود و در مواردی قادر به کارکردن یا کسب درآمد نیستند، در نتیجه فرد یا خانواده وی نمی‌توانند زندگی عادی داشته باشند. این مشکل زمانی دو چندان می‌شود که برای سرپرست خانوار اتفاق بیفتد؛ بنابراین جان و سلامت انسان‌ها را نیز می‌توان یک کالای تولیدکننده درآمد دانست و اگر این کالا به وسیله بیماری، معلولیت یا فوت از بین برود و فرد نتواند به کسب درآمد بپردازد، آن‌گاه خانواده ایشان نیز ممکن است دچار مرگ اقتصادی شوند و نتوانند زندگی مالی و اقتصادی خود را به سادگی مدیریت نمایند. به زعم اقتصاددانان، آسان‌ترین راه برای رفع این معضل و جبران هزینه‌های زندگی در چنین مواردی، استفاده از بیمه‌های اشخاص است. یکی از انواع بیمه‌های اشخاص، بیمه اجباری درمان و درمان تکمیلی می‌باشد.

۱-۲. بیمه اجباری درمان

با توجه به نیاز فراگیر انسان‌ها به درمان و هزینه‌های زیاد آن، در کشورهای مختلف بخش‌های پایه‌ای بیمه درمان^۱ به صورت قانونی و اجباری درآمد یافته است. در ایران، از حقوق و مزایای ماهانه هر کارمند مشمول بیمه سازمان تأمین اجتماعی، ۷٪ کسر می‌شود و کارفرما نیز ۲۳٪ بر آن می‌افزاید و دولت نیز حدود ۳٪ به آن اضافه می‌کند و به تأمین اجتماعی می‌پردازد. تأمین اجتماعی در ازای دریافت این حق بیمه‌ها، برای بیمه‌شدگان، پوشش‌های بیمه‌ای برقرار می‌سازد. این پوشش‌ها در دو دسته تعبیه شده‌اند: دسته اول، پرداخت مستمری به کارمند در صورت بازنشستگی، از کارافتادگی و یا فوت

^۱. Health Insurance

است و دسته دوم، پرداخت قسمتی از هزینه‌های بیمارستانی و پزشکی کارمند و خانواده تحت تکفل وی تا سقف مورد تعهد قانونی است.

۱۱-۳. بیمه درمان تکمیلی^۱

به دلیل محدودیت پوشش هزینه‌های خدمات بیمه‌ای توسط بیمه‌های درمانی اجباری تامین اجتماعی، پرداخت‌های ناکافی برای هزینه‌های بیمارستانی و همچنین حمایت بیشتر از افراد جامعه در زمینه جبران بیشتر و با کیفیت‌تر هزینه‌های درمانی ناشی از بیماری‌ها و حوادث، شرکت‌های بیمه بازرگانی اقدام به ارائه پوشش‌های درمان تکمیلی برای کارکنان شرکت‌ها و کارخانجات نمودند.

شرکت‌های بیمه به ازای دریافت حق بیمه از هر نفر، متعهد به پرداخت مبلغی معین بابت هزینه‌های درمان ایشان اعم از هزینه ویزیت پزشکان، هزینه داروهای خریداری شده، هزینه عمل‌های جراحی سنگین تا سرپایی، هزینه آمبولانس، هزینه فوریت‌های پزشکی، هزینه‌های پاراکلینیکی و... می‌باشند. قابل توجه است که مواردی همچون ترک اعتیاد، خودکشی، قتل و جنایت، سقط جنین ریسک‌های مرتبط با موارد رادیواکتیو یا هسته‌ای تحت پوشش نمی‌باشند.

میزان حق بیمه کسر شده از حقوق کارکنان بستگی به تعداد کارکنان بیمه‌شده، میزان پوشش‌های بیمه‌ای ارائه‌شده، تخفیف بابت پرداخت نقدی و یک‌جای حق بیمه و سایر موارد دارد؛ مثلاً هرچه تعداد کارکنان بیمه‌شده بیشتر، تعداد بیماری‌های تحت پوشش کمتر و سقف پرداخت بابت هر هزینه درمانی نازل‌تر باشد، حق بیمه ماهانه پرداخت‌شده توسط کارکنان کمتر می‌شود.

۱۱-۴. بیمه درمان خارج از کشور

گاهی فرد بیمه‌شده به علت فقدان امکان معالجه در داخل کشور، با تأیید شرکت بیمه به خارج از کشور اعزام می‌شود که هزینه‌های درمانی وی، مطابق با تعهدات شرکت بیمه، پرداخت می‌گردد. حالت دوم زمانی اتفاق می‌افتد که فرد بیمه‌شده به خارج از کشور سفر کرده و ناگهان در آن‌جا دچار بیماری و متحمل هزینه‌های درمان می‌گردد که شرکت بیمه، متناسب با تعهدات خود اقدام به پرداخت هزینه‌های درمان می‌کند.

^۱. Complementary Health Insurance

۵-۱۱. بیمه‌های مسافرتی

با توجه به حجم بالای مسافرت بین‌المللی برای مقاصد سیاحتی، زیارتی، کسب‌وکار و سایر امور به کشورهای دیگر، پوشش بیمه‌ای این افراد در کشورهای دیگر برای هزینه‌های پزشکی، بیماری، تصادف، مفقود شدن بار یا اسناد مسافر، دزدی وسایل و... دارای اهمیت زیادی است. بنابراین پوشش‌های بیمه‌ای مسافران در کشورهای دیگر در قالب «بیمه‌های مسافرتی»^۱ ارائه می‌شود و مسافران قبل از سفر به صورت اختیاری یا اجباری (توسط خود فرد یا تور گردشگری یا سازمان متصدی مأموریت) می‌توانند این بیمه‌نامه را تهیه نمایند.

^۱. Travel Insurance

گفتار ۱۲. بیمه حوادث

هدف آموزشی: از دانش‌پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه حوادث را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه حوادث انفرادی را شرح دهند؛
- ✓ بیمه حوادث گروهی را شرح دهند؛

۱-۲. مقدمه

در زندگی روزمره ممکن است هنگام کار، ورزش یا تفریح با حوادثی روبه‌رو شویم که منجر به آسیب‌دیدگی شود. به عبارت دیگر، حادثه در اثر اتفاق ناگهانی و با شدت ایجاد می‌شود و به مرور زمان پیش نمی‌آید. بین حادثه با بیماری تفاوت است، بنابراین بیمه حوادث برای این موارد پیش‌بینی و ابداع شده است. این بیمه به دو دسته کلی انفرادی و گروهی تقسیم می‌شود.

۲-۲. بیمه حوادث انفرادی^۱

تعهدات اصلی این بیمه شامل فوت، نقص عضو جزئی یا کلی و همچنین از کارافتادگی در حین کار، ورزش یا تفریح است. هر شخص می‌تواند به یکی از شعب یا نمایندگی یا کارگزاری بیمه مراجعه نماید و برای خود، بیمه حوادث خریداری کند.

۳-۲. بیمه حوادث گروهی^۲

بیمه حوادث گروهی همانند بیمه حوادث انفرادی است با این تفاوت که بیمه‌گذار یک سازمان یا کارفرما می‌باشد که برای کاهش نرخ حق بیمه، اقدام به خرید بیمه حوادث گروهی به جای بیمه حوادث فردی می‌کند؛ مثلاً مدیر یک باشگاه ورزشی یا مدیرعامل یک سازمان می‌تواند برای تمام هنرجوها یا کارکنان خود، بیمه حوادث انفرادی یا گروهی تهیه کند تا اگر کسی از ایشان در حین ورزش یا کار دچار آسیب شد، هزینه‌های درمانی آن‌ها توسط شرکت بیمه پرداخت شود.

^۱. Casualty Insurance

^۲. Group Accident Insurance

گفتار ۱۳. بیمه عمر

هدف آموزشی: از دانش‌پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ مفهوم بیمه عمر را شرح دهند؛
- ✓ انواع کلی از بیمه‌های عمر اعم از بیمه عمر به شرط فوت، بیمه عمر و سرمایه‌گذاری و بیمه عمر و بازنشستگی را توضیح دهند؛

۱-۱۳. مقدمه

بیمه عمر^۱ قراردادی است که به موجب آن، بیمه‌گر در ازای دریافت حق بیمه، متعهد می‌شود در صورت فوت یا حیات بیمه‌شده یا در انقضای مدت بیمه‌نامه، سرمایه‌ای را به صورت یکجا، ماهانه یا سالانه به ذینفع یا استفاده‌کننده از بیمه‌نامه پرداخت نماید. در اصل، بیمه عمر تنها بیمه‌ای است که با وجود قطعی بودن خطر مرگ، عمل بیمه‌گری انجام می‌شود. دلیل بیمه‌پذیر بودن آن نیز مشخص نبودن زمان مرگ است.

نحوه ساز و کار این نوع بیمه به این شکل است که فرد، مبلغ مشخصی را ماهانه یا سالانه به صورت منظم و همراه با رشد به شرکت بیمه پرداخت می‌کند و در صورت از کار افتادگی، فوت یا بازنشستگی (پس از مدت معین)، به وی مبلغی به صورت یکجا یا قسطی پرداخت می‌شود. بیمه‌های عمر انواع مختلفی دارند که در ادامه به صورت اجمالی به آنها پرداخته شده است.

۲-۱۳. بیمه عمر به شرط فوت^۲

در این بیمه‌نامه، بیمه‌گذار به صورت ماهانه یا سالانه برای مدت معینی، حق بیمه‌ای مشخص به شرکت بیمه پرداخت می‌کند تا در صورت اینکه فرد در مدت معین شده فوت نماید؛ شرکت بیمه، سرمایه مشخص شده از قبل را به بازماندگان وی پرداخت کند. فرد یا افرادی که سرمایه فوت به وی پرداخت می‌شود از قبل توسط بیمه‌گذار تعیین شده است. باید توجه داشت که اگر فرد در مدت مورد نظر فوت نکند، هیچ پولی به وی پرداخت نمی‌شود. شاید استقبال بیمه‌گذاران از این بیمه‌نامه به علت حق بیمه ناچیز و در عین حال پوشش قابل توجه آن برای هزینه‌های فوت باشد.

^۱. Life Assurance or Life Insurance

^۲. Term Assurance

۱۳-۳. بیمه عمر به شرط حیات^۱ (بیمه عمر و سرمایه گذاری)^۲

در این بیمه نامه، بیمه گزار به صورت ماهانه یا سالانه برای مدت معینی، حق بیمه ای مشخص به شرکت بیمه پرداخت می کند تا در صورت اینکه فرد در مدت معین شده فوت نماید؛ شرکت بیمه، سرمایه مشخص شده از قبل را به بازماندگان وی پرداخت کند. فردی که سرمایه فوت به وی پرداخت می شود از قبل توسط بیمه گزار تعیین شده است. حال اگر فرد در طول مدت قرارداد فوت ننماید، شرکت بیمه مجموع حق بیمه های پرداخت شده را به همراه سود مشخص در قالب مستمری^۳ به صورت یکجا یا قسطی به وی پرداخت می کند.

۱۳-۴. بیمه عمر و بازنشستگی^۴

در این بیمه نامه، بیمه گزار به صورت ماهانه یا سالانه، حق بیمه ای مشخص به شرکت بیمه پرداخت می نماید تا در صورت بازنشستگی، مبلغی را به صورت یکجا و یا به صورت مستمری به وی پرداخت نماید تا کمک حال وی در طی دوران بازنشستگی باشد.

^۱. Assurance on the Life

^۲. Endowment Life Insurance

^۳. Annuity

^۴. Pension Insurance

گفتار ۱۴. بیمه مسئولیت

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ انواع بیمه‌های مسئولیت را برشمرند؛
- ✓ بیمه مسئولیت عمومی را توضیح دهند و انواع آن را بیان کنند؛
- ✓ بیمه مسئولیت حرفه‌ای را توضیح دهند و انواع آن را بیان کنند؛
- ✓ بیمه مسئولیت کارفرمایان، بیمه مسئولیت کالا و بیمه مسئولیت قراردادی را تشریح نمایند؛

۱-۱۴. مقدمه

مسئولیت انسان‌ها در برابر جامعه به دو دسته مسئولیت اخلاقی و مسئولیت قانونی تقسیم می‌شود. رفتار نادرست انسان در حوزه اخلاقی شاید باعث ایجاد احساس گناه و شرمساری در مقابل خداوند و وجدان خویش گردد. از طرف مقابل در هر جامعه‌ای یک سری قوانین و عرف وجود دارد که انجام یا ترک برخی افعال را ممنوع می‌کند و برای افراد جامعه باعث مسئولیت قانونی می‌شود. مسئولیت قانونی دارای دو بخش کیفری و مدنی است. مسئولیت کیفری در زمانی حادث می‌شود که فرد دچار عمل مجرمانه‌ای گردد و نظم و امنیت جامعه را مختل نماید و در نتیجه، مطابق قانون باید کیفر آن را ببیند. مسئولیت مدنی نیز ناشی از تجاوز به حقوق سایر افراد جامعه و ایجاد خسارت واقع می‌گردد.

۲-۱۴. بیمه مسئولیت مدنی

هرگاه فردی بر اثر غفلت یا قصور، خسارات مالی یا جانی به اشخاص ثالث وارد کند، فرد مقصر، محکوم به پرداخت غرامت می‌گردد. چنین مسئولیتی در مورد خسارات ناشی از تولید، ساخت، اداره و مدیریت و یا ارائه خدمات سرویس و نگهداری یا برخی امور شغلی در مورد اشخاص ثالث نیز وجود دارد. بنابراین مسئولیت مدنی عبارت است از تعهد و الزامی که شخص نسبت به جبران زیان وارده بر دیگری دارد، خواه زیان مذکور در اثر عمل شخص مسئول یا اعمال اشخاص وابسته به او و یا ناشی از اشیاء و اموال تحت مالکیت یا تصرف وی محقق شده باشد. بیمه مسئولیت^۱، باعث ایجاد اطمینان در شاغلین و صاحبان کسب‌وکارها می‌گردد و خسارات غیر قابل پیش‌بینی را جبران می‌نماید. در حالت کلی بیمه‌های مسئولیت مدنی به شش دسته شخص ثالث اتومبیل، مسئولیت عمومی، مسئولیت حرفه‌ای، مسئولیت کارفرمایان، مسئولیت کالا و مسئولیت‌های قراردادی تقسیم می‌شوند.

^۱. Liability Insurance

۱۴-۳. بیمه شخص ثالث اتومبیل

این بیمه به منظور جبران خسارت وارده به دیگران (اشخاص ثالث و اموال مرتبط با ایشان) در اثر قصور رانندگان اتومبیل‌ها ارائه می‌شود که در گفتارهای قبلی بررسی شده است.

۱۴-۴. بیمه مسئولیت عمومی

در این بیمه، صاحبان وسایل مختلف و اماکن گوناگون اعم از منزل، باشگاه، هتل و... مسئولیت خود را در قبال حوادث منجر به آسیب به اشخاص ثالث تحت پوشش قرار می‌دهند. این بیمه دارای انواع مختلفی چون ۱. بیمه مسئولیت مدیران باشگاه‌های ورزشی (پوشش مسئولیت مدیر باشگاه در قبال حوادثی که ممکن است برای اشخاص در محیط باشگاه رخ دهد)، ۲. بیمه مسئولیت مدیران هتل‌ها و سالن‌های پذیرایی (پوشش مسئولیت مدیر هتل در قبال حوادثی که ممکن است به اشخاص ثالث حاضر در هتل یا محوطه آن وارد گردد)، ۳. بیمه مسئولیت مالکان و بهره‌برداران فرودگاه‌ها (پوشش مسئولیت آسیب به اشخاص و اموال افراد ثالث در سالن یا باند فرودگاه، آشیانه، تعمیرگاه‌ها، مراکز کنترل ترافیک هوایی، محل سوخت‌گیری و...) و ۴. بیمه مسئولیت سازمان‌های دولتی و شبه‌دولتی (پوشش مسئولیت حوادث و آسیب به اشخاص ثالث و شهروندان، ناشی از ساخت‌وساز خیابان‌ها و جاده‌ها توسط شهرداری یا سایر ارگان‌های مشابه) می‌باشد.

۱۴-۵. بیمه مسئولیت حرفه‌ای

بیمه مسئولیت حرفه‌ای شامل پوشش مسئولیت صاحبان مشاغل حرفه‌ای می‌باشد که به موجب قانون در مقابل خسارات و زیان‌های واردشده به کسانی است که در رابطه با حرفه آن‌ها، دچار خسارت می‌گردند. انواع این بیمه شامل: ۱. بیمه مسئولیت مدنی حرفه‌ای پزشکی (پوشش فوت، حوادث، صدمات یا آسیب‌های واردشده به بیماران به علت قصور پزشکان)، ۲. بیمه مسئولیت مدنی حرفه‌ای پرستاران و پیراپزشکان (پوشش فوت، صدمات و آسیب‌های واردشده به بیماران به علت قصور پرستاران، بهیاران، تکنیسین‌ها و کارشناسان آزمایشگاه) و ۳. بیمه مسئولیت حرفه‌ای مهندسان ساختمان (پوشش فوت، آسیب‌ها و خسارات واردشده به همسایگان و عابرین در حین عملیات ساختمانی دارای پروانه توسط مهندسان و طراحان ساختمان عضو نظام مهندسی کشور) است.

۱۴-۶. بیمه مسئولیت کارفرمایان

کارفرمایان می‌توانند به ازای مسئولیت‌ها و حوادث ناشی از کار در محیط تحت مدیریت خود (اعم از کارگاه، کارخانه، کافه، مغازه، فروشگاه و...)، کارمندان و کارگران را تحت پوشش بیمه مسئولیت قرار دهند. این اقدامات منجر به امنیت بیشتر نیروی کار می‌شود. در این بیمه‌نامه، غرامت فوت و نقص عضو کارگران در حد دیه و همچنین هزینه‌های پزشکی آنها در اثر وقوع حادثه تحت پوشش قرار می‌گیرد.

۱۴-۷. بیمه مسئولیت کالا

هر محصولی که تولید می‌شود به صورت بالقوه می‌تواند موجب ضرر و آسیب به مصرف‌کنندگان شود. به همین دلیل، تولیدکنندگان در قبال زیان‌ها و خسارات وارده به مصرف‌کنندگان کالاهای تولیدی خود، دارای مسئولیت هستند. در این بیمه، هرگونه ادعای ضرر و زیان مصرف‌کنندگان از مصرف‌کننده کالا، علیه تولیدکنندگان تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرد.

۱۴-۸. بیمه مسئولیت قراردادی

بیمه مسئولیت قراردادی زمانی کاربرد دارد که ممکن است در یک قرارداد، یکی از طرفین به علت تخلف از شرایط مندرج در قرارداد (مثل عدم انجام تعهدات یا انجام تعهدات به صورت ناقص)، موجب زیان طرف مقابل گردد؛ مثلاً بیمه مؤجر در مقابل مستأجر و یا بیمه حمل‌کنندگان کالاها (زمینی، دریایی یا هوایی) در مقابل صاحبان کالا در این گروه از بیمه‌ها قرار می‌گیرند.

گفتار ۱۵. بیمه اعتبار، تضمین و زیان های پولی و مالی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه های اعتبار و صادراتی را توضیح دهند؛
- ✓ کاربرد بیمه تضمین را شرح دهند؛
- ✓ بیمه های عدم النفع را تفسیر نمایند؛
- ✓ بیمه امانت و صداقت را توضیح دهند؛

۱-۵. مقدمه

بیمه‌های اعتبار، تضمین و زیان‌های پولی و مالی در زمره جدیدترین بیمه‌ها قرار می‌گیرند به طوری که زیان‌های پولی و مالی نظیر از دست دادن درآمد یا سود و همچنین کاهش ارزش پولی را تحت پوشش قرار می‌دهند. در این گفتار در چند بخش مجزا به بررسی اجمالی هر یک از انواع این بیمه‌ها می‌پردازیم.

۲-۵. بیمه‌های اعتبار و صادراتی

معاملات روزمره داخلی و بین‌المللی میان شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی، اغلب به صورت اعتباری انجام می‌شود. در معاملات اعتباری، فروشنده، کالای خود را به امید دریافت وجه آن در آینده به خریدار تحویل می‌دهد، اما ممکن است ورشکستگی خریدار، بدقولی یا بدحسابی وی و... موجب عدم پرداخت وجه به فروشنده گردد. بیمه‌های اعتبار^۱ و از جمله بیمه‌های اعتبار صادراتی^۲ از این مشکل جلوگیری می‌کنند. فروشنده کالا از خریدار درخواست می‌کند که به یک شرکت بیمه مراجعه کند و خود را بیمه نماید تا در صورت عدم پرداخت بدهی توسط خریدار کالا، فروشنده طلب خود را از شرکت بیمه دریافت نماید.

^۱. Credit Insurance

^۲. Export Credit Insurance

۳-۱۵. بیمه تضمین

بیمه تضمین با بیمه اعتبار، شباهت های زیادی دارند. بیمه تضمین^۱، ضمانت بیمه گر (شرکت بیمه) به عنوان ضامن بیمه گزار (فرد متقاضی وام) در مقابل بانک ها و مؤسسات اعتباری (نهاد وام دهنده) است. در این بیمه نامه، شرکت بیمه، ضامن بیمه گزار (فرد متقاضی وام) در مقابل بستانکاران (بانک) می شود و در صورت عدم پرداخت اقساط بدهی توسط وی، شرکت بیمه مسئول پرداخت اقساط به بانک است.

۴-۱۵. بیمه عدم النفع^۲ (وقفه در فعالیت)

بیمه عدم النفع یکی از بیمه های زیان های پولی است که به موجب آن بیمه گر (شرکت بیمه) متعهد می شود چنانچه؛ مثلاً بر اثر آتش سوزی، وقفه ای در جریان تولید یک بنگاه بازرگانی یا صنعتی پیش آید، درآمد از دست رفته بیمه گزار (مالک کارخانه) را که بر اثر وقفه در تولید پیش آمده است بر اساس شرایط از پیش تعیین شده جبران نماید. این بیمه نامه زیان ناشی از توقف تولید و فعالیت را برای مدت مشخصی، مثلاً یک ماه یا شش ماه یا تا زمان شروع فعالیت مجدد کارخانه، جبران می کند.

۵-۱۵. بیمه امانت و صداقت^۳

با توجه به نوع کار در بسیاری از مؤسسات، حسابداران و صندوق داران دسترسی زیادی به وجوه نقد دارند که می تواند مورد سرقت یا سوء استفاده قرار گیرد. در این موارد می توان با خرید پوشش های بیمه ای، موضوع سرقت وجوه و سوء استفاده از آنها و موارد مشابه را تحت پوشش بیمه قرار داد.

1. Guarantee Insurance

2. Loss of Profit Insurance

3. Fidelity Guarantee Insurance

گفتار ۱۶. بیمه فضای سایبری و تجهیزات

الکترونیکی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

✓ بیمه مسئولیت خطرات فضای سایبری را توضیح دهند؛

✓ بیمه تجهیزات الکترونیکی را توضیح دهند؛

۱-۱۶. مقدمه

فناوری اطلاعات از تلاقی الکترونیک، پردازش داده‌ها، ارتباطات و مخابرات حاصل شده است که باعث شده فاصله‌ها از بین برود و رایانه و کاربران نیز به راحتی در کنار هم قرار گیرند. فناوری اطلاعات، ابزاری مهم و کلیدی است که امکان بهره‌گیری مفید و کارآمد اطلاعات را در سطح یک سازمان، کشور یا جهان ممکن کرده است. استفاده از فناوری اطلاعات، تحوّل گسترده‌ای در امور اداری و سیستم‌های اطلاعاتی صنعت بیمه ایجاد کرده به طوری که امکان انتقال الکترونیکی داده‌ها، مدارک، اسناد و مکاتبات مختلف از طریق رایانه و خطوط ارتباط مخابراتی فراهم شده است و با افزایش سطح و تنوع فناوری اطلاعات این ظرفیت نیز ارتقا می‌یابد.

۲-۱۶. سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه در فناوری اطلاعات

بین سرمایه‌گذاری در فناوری اطلاعات، بازده شرکت‌های بیمه و بهره‌وری نیروی انسانی ارتباط دو سویه و مثبتی وجود دارد. فناوری اطلاعات، کارایی شرکت‌های بیمه را افزایش داده است. این افزایش کارایی به علت افزایش تنوع محصولات، بهبود کیفیت و جلب رضایت مشتریان است. علاوه بر این، موجب تسهیل روند اداری و افزایش بازده نیروی انسانی و مدیریت نیز شده است. هزینه‌های اداری و فروش به علت کاهش نیاز به حضور فیزیکی کارمندان برای فروش بیمه در شهرهای مختلف کاهش یافته و فروش و صدور بیمه نامه به صورت الکترونیکی در ۲۴ ساعت شبانه روز امکانپذیر شده است (اقتصاد مقیاس).

۳-۱۶. بیمه مسئولیت خطرات و خسارات فضای سایبری

با توجه به گسترش ارتباطات الکترونیکی و اینترنتی در سراسر جهان و روند روبه رشد آن در همه زمینه‌های زندگی، ریسک‌های جدیدی به وجود آمده‌اند. از جمله این ریسک‌ها می‌توان به ریسک‌های سایبری^۱ مثل انتشار ویروس‌های کامپیوتری، حمله هکرها، کپی برداری غیرقانونی از اطلاعات، سوء استفاده از رمزهای اینترنتی و بانکی و... اشاره نمود. با توجه به خسارات هنگفت ناشی از ریسک‌های فوق و مسئولیت دارندگان اطلاعات در مقابل صاحبان آنها، پوشش‌های بیمه‌ای فضای سایبر به وجود آمده‌اند.

۴-۱۶. بیمه اموال مرتبط با تجهیزات الکترونیکی

گسترش استفاده از تلفن‌های همراه و ضرورت استفاده از آن‌ها در جامعه برای انجام کارها، امری غیر قابل انکار است. از طرفی وجود معضلات اقتصادی به مدت طولانی، باعث افزایش جرم و جنایت و از جمله سرقت تلفن‌های همراه و لوازم الکترونیکی شده است. شرکت‌های بیمه با طراحی یک بیمه‌نامه جدید، به دنبال پوشش ریسک‌های ناشی از سرقت تلفن‌های همراه و لوازم و تجهیزات الکترونیکی هستند. از جمله پوشش‌های این بیمه‌نامه می‌توان به مواردی همچون:

- سرقت با شکست حرز
- خسارت به علت باز و بسته کردن دستگاه، تمیز یا تعمیر کردن آن
- آتش‌سوزی
- بلایای طبیعی (رانش زمین، لغزش زمین، ریزش کوه، تگرگ، بهمن و...)
- نوسانات ولتاژ برق
- نفوذ مایعات (به علت رطوبت، نم، آب گرفتگی، سیل و ...)
- ضربه فیزیکی و شکستن اشاره نمود.

^۱. Cyber Risks

گفتار ۱۷. بیمه حمل و نقل و باربری

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه‌های باربری در محدوده‌های جغرافیایی داخلی، خارجی، صادراتی و ترانزیتی را بشناسند؛
- ✓ بیمه‌های باربری مرتبط با حمل کالا به صورت زمینی، دریایی و هوایی را تشریح کنند؛
- ✓ کلوزهای بیمه باربری دریایی را توضیح دهند؛

۱-۱۷. مقدمه

حمل و نقل کالا از ضروریات زندگی امروز است و بدون آن زندگی اجتماعی و اقتصادی مختل خواهد شد. در حمل و نقل بار و کالا به دلیل جابجایی زیاد و سرعت بالا، امکان ایجاد خسارت افزایش می‌یابد. بیمه حمل و نقل کالا^۱ پوششی است که بیمه‌گر در مقابل دریافت حق بیمه متناسب با پوشش بیمه‌ای از بیمه‌گذار، تعهد می‌کند که چنانچه کالای مورد بیمه در جریان جابجایی از مبدأ به مقصد دچار خسارت یا زیان شود و یا بیمه‌گذار بر اساس قوانین و مقررات بین‌المللی متحمل پرداخت هزینه‌هایی گردید، زیان وارد شده به کالا و حتی اشخاص ثالث را جبران نماید. در حالت کلی بیمه باربری^۲ را می‌توان از منظر نوع حمل و محدوده جغرافیایی بررسی نمود.

۲-۱۷. بیمه باربری بر اساس محدوده جغرافیایی

بیمه باربری بر اساس محدوده جغرافیایی به چهار دسته داخلی، خارجی، صادراتی و ترانزیتی تقسیم می‌شود. در بیمه حمل و نقل داخلی، مبدأ و مقصد کالا داخل کشور است (مثل حمل بار از بندرعباس به تهران). در بیمه باربری صادراتی، مبدأ داخل و مقصد خارج از کشور است (مثل حمل بار از شیراز به بصره). در بیمه‌های باربری ترانزیتی، مبدأ و مقصد خارج از کشور بوده و کالا صرفاً از یک مسیر ترانزیتی داخل کشور عبور می‌کند (نظیر حمل بار از دمشق به بمبئی با عبور از ایران). در بیمه‌های باربری خارجی، کالاهایی که مبدأ و مقصد آنها، خارج از کشور است و حتی از داخل کشور ما ترانزیت هم نمی‌شوند (نظیر حمل بار از کاراکاس به دمشق بدون عبور از ایران)، مورد پوشش قرار می‌گیرند.

^۱. Transport Insurance

^۲. Cargo Insurance

۳-۱۷. بیمه باربری بر اساس روش‌های حمل

در هنگام حمل بار، ممکن است اتفاقات متعددی برای محموله پیش بیاید. اتفاقاتی مانند آتش‌سوزی، تصادف کشتی، سقوط هواپیما، واژگونی وسیله حمل زمینی که موجب خساراتی سنگین برای تاجران می‌شود. کالاها از سه طریق زمینی، هوایی و دریایی قابل حمل هستند که در ادامه به بررسی اجمالی آنها می‌پردازیم.

الف) بیمه‌های حمل و نقل زمینی کالاها: بیمه‌های حمل و نقل زمینی به صورت داخلی و بین‌المللی توسط قطار یا کامیون یا ترکیبی از آنها انجام می‌شوند. در صورتی که کالای مورد بیمه در اثر بروز حوادث تحت پوشش آسیب ببیند، نیاز به تعمیر یا تعویض داشته باشد، شرکت بیمه ملزم به پرداخت خسارت مربوطه است.

ب) بیمه حمل و نقل هوایی کالاها (بیمه کارگو): حمل و نقل هوایی نسبت به سایر روش‌های حمل و نقل دارای سرعت بسیار بالا و ماهیت بین‌المللی است. بنابراین بیمه‌های هوانوردی به دلیل شدت تلفات و خسارات جانی و مالی، در هنگام بروز سوانح هوایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. بیمه‌نامه حمل کارگو هوایی از سه قسمت تشکیل شده است: ۱. بیمه اموال شامل بیمه کالاها در حال حمل (کارگو) و بیمه اسباب، اثاثیه و چمدان‌های مسافران است. ۲. بیمه اشخاص شامل صدمه یا آسیب به مسافران یا خدمه پروازی در اثر حمل کالا است. ۳. بیمه مسئولیت نیز شامل بیمه خسارت به اشخاص ثالث در فرودگاه یا روی زمین به علت سقوط کالا یا شی خارجی از هواپیما است.

ج) بیمه حمل و نقل دریایی کالاها: از قدیمی‌ترین نوع بیمه‌ها می‌باشد که در جهان رواج یافته‌اند. این بیمه به دو شکل ساده و عمومی (تابع قرارداد کلی) صادر می‌شود. مؤسسه بیمه‌گران لندن در سال ۱۹۸۲ میلادی سه خدمت محدود بیمه (موسوم به کلوز) را به همراه یک شرایط کلی تهیه و به بازار جهانی بیمه عرضه کرد. هر یک از این کلوزها^۱ دارای پوشش‌های خاصی هستند که در ادامه به صورت اجمالی به آنها می‌پردازیم. حق بیمه این کلوزها نیز بر اساس نوع پوشش درخواستی، نوع کالا و مسیر و وسیله حمل و نقل می‌تواند متفاوت باشد. این کلوزها به شرح زیر هستند:

^۱. Clause

- پوشش از بین رفتن کل کالاها: با اخذ این پوشش، در صورت از بین رفتن کالا به طور کامل، شرکت بیمه خسارت وارده را به مشتری پرداخت می‌کند. این گروه هیچ پوشش دیگری را شامل نمی‌شود.
- پوشش با شرایط C: مشتری با اخذ این پوشش، علاوه بر موارد بالا، کالاهایش را در مقابل حوادث دیگری مثل آتش سوزی، انفجار، به گل نشستن کشتی حامل، واژگونی وسیله حمل زمینی و ... تحت پوشش قرار می‌دهد.
- پوشش با شرایط B: در این محصول بیمه‌ای (کلوز)، مشتری علاوه بر موارد بالا، کالاهایش را در مقابل برخی حوادث طبیعی مثل زلزله، ورود آب به کشتی، خرابی کالا در اثر افتادن حین بارگیری یا تخلیه و... نیز تحت پوشش قرار می‌دهد.
- پوشش با شرایط A: این محصول (کلوز)، کامل‌ترین نوع این بیمه‌نامه است. بیمه‌گذار با خرید این کلوز در مقابل تمامی خطرات و خسارات احتمالی (به جز استثنای خاص) تحت پوشش قرار می‌گیرد.

گفتار ۱۸. بیمه کشتی و دریایی

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ طبقه بندی از انواع کشتی‌ها ارائه دهند؛
- ✓ انواع پوشش‌های بیمه کشتی را تشریح و توضیح دهند؛

۱-۱۸. مقدمه

حمل و نقل دریایی نسبت به سایر شیوه‌های حمل و نقل قدمت بیشتر و به لحاظ مقدار و حجم دارای بیشترین سهم بین شیوه‌های متنوع حمل و نقل است. به طوری که بر حسب آخرین آمار ۹۰ درصد کالاها در تجارت بین‌الملل از طریق کشتی در دریا حمل شده که این خود بیانگر اهمیت بسزای بیمه‌های دریایی^۱ می‌باشد.

۱-۱۸-۲. تعریف کشتی

به هر وسیله‌ای که برای حمل بار در دریا به کار می‌رود، کشتی^۲ گویند. به ثبت رسیدن کشتی اولین بار، سال ۱۶۶۰ میلادی در انگلیس آغاز شد و از ابتدای سال ۱۷۸۶ اجباری شد. برای ثبت کردن یک کشتی به موارد و اسناد مقابل نیاز است: ۱. نامه درخواست ثبت توسط مالک کشتی ۲. گواهی سازنده کشتی ۳. تعیین و ارسال کارشناس جهت بازدید ۴. ثبت و درج نام کشتی ۵. ثبت مشخصات ناخدای کشتی ۶. برافراشتن پرچم کشوری که کشتی در آن به ثبت رسیده است.

۱-۱۸-۳. طبقه‌بندی کشتی‌ها

کشتی‌ها دارای ابعاد، اشکال و اندازه‌های متفاوتی هستند؛ بنابراین شناخت دقیق آنها بسیار حائز اهمیت است. تقسیم‌بندی‌های مختلفی برای انواع کشتی وجود دارد که در یکی از انواع آن، کشتی‌ها به دو دسته نظامی و غیرنظامی (بازرگانی) تقسیم می‌شوند. کشتی‌های بازرگانی به سه دسته

^۱. Marine Insurance

^۲. Ship

کشتی‌های حامل کالای عمومی^۱، کشتی‌های حامل کالای فله^۲ و کشتی‌های مسافربری^۳ تقسیم می‌شوند.

در یک تقسیم‌بندی دیگر، کشتی‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱. کشتی‌هایی که به صورت خطوط منظم (لاینر) فعالیت می‌کنند و بر اساس یک زمان‌بندی از پیش تعیین شده، از مبادی معین و مشخص نسبت به حمل کالا برای مقاصد معین اقدام می‌نمایند. از خصوصیت کشتی‌های لاینر این است که هرگز از برنامه قبلی خود عدول نمی‌کنند. ۲. کشتی‌هایی که به صورت نامنظم فعالیت می‌کنند. این کشتی‌ها دارای برنامه مشخصی نبوده و فعالیت آنها بر اساس تقاضاهای واصله برای حمل کالا می‌باشد و به همین دلیل مبدأ و مقصد حمل کالا توسط صاحب کالا تعیین می‌شود.

در یک تقسیم بندی دیگر، کشتی‌ها بر اساس حمل نوع کالا، به شش دسته تقسیم می‌شوند: ۱. کشتی‌های فله‌بر جهت حمل الوار، سنگ معدن، سیمن و غلات. ۲. کشتی مخصوص حمل حیوانات زنده. ۳. کشتی مخصوص حمل مایعات و مواد شیمیایی نظیر نفت، روغن و اسید. ۴. کشتی مخصوص حمل محمولات سنگین وزن، پرحجم و یخچالی. ۵. کشتی مخصوص حمل گاز مایع. ۶. کشتی مخصوص حمل خودرو.

۴-۱۸. انواع کلی پوشش‌های بیمه‌ای کشتی

بازار بیمه انگلستان، یکی از بزرگترین بازارهای بیمه بدنه کشتی در جهان بوده که در بسیاری از موارد، خرید پوشش بیمه‌ای در بازار از طریق دلالان^۴ و کارگزاران^۵ صورت می‌گیرد. بیمه‌گران جهت ارائه پوشش بیمه نیازمند اطلاعات مقابل می‌باشند: ۱. نوع پوشش بیمه‌ای مورد نیاز. ۲. نوع بیمه‌نامه. ۳. نام و مشخصات بیمه‌گزار. ۴. اسم و مشخصات کشتی. ۵. مدت بیمه یا سفر. ۶. منافعی که باید تحت پوشش قرار گیرد (بدنه یا ماشین آلات). ۷. سرمایه بیمه یا ارزش مورد بیمه. ۸. شرایط بیمه‌نامه. ۹. نرخ حق بیمه. ۱۰. فرانشیز. ۱۱. نوع کشتی بر اساس لاینر یا خطوط نامنظم.

1. General Cargo Ship

2. Bulk Carrier Ship

3. Passenger Ship

4. Dealers

5. Brokers

اصولاً پیشنهاد بیمه برای کشتی‌های لاینر برای بیمه‌گر در مقایسه با کشتی‌هایی که به طور نامنظم کار می‌کنند، مناسب‌تر است. تفاوت میان کشتی‌های لاینر و خطوط نامنظم در رابطه با نحوه مدیریت آن‌هاست. گردانندگان خطوط لاینر، کارکنان متخصص‌تری نسبت به خطوط نامنظم دارند. انواع پوشش‌های بیمه‌ای کشتی‌ها در ادامه به صورت مختصر آورده شده‌اند.

(الف) بیمه پوشش بدنه و ماشین‌آلات کشتی: بیمه بدنه و ماشین‌آلات شناور بر اساس کلوزهای طراحی شده بر اساس قوانین بیمه لندن ارائه می‌شود. این کلوزها کاملاً استاندارد بوده و در تمام مؤسسات بیمه جهان معتبر می‌باشند. پوشش بدنه به دو صورت بیمه برای زمان معین^۱ (کشتی برای یک سال یا هر مقدار مشخص دیگر، بیمه می‌شود) و بیمه برای سفر معین^۲ (کشتی صرفاً برای یک سفر مشخص، تحت پوشش بیمه قرار می‌گیرد) ارائه می‌شود.

(ب) بیمه پوشش مسئولیت سازندگان شناور: این بیمه، مسئولیت سازندگان کشتی‌ها را تحت پوشش قرار داده و کاربرد آن برای کارخانجات ساخت شناور یا حوضچه‌های تعمیراتی است.

(ج) بیمه پوشش مسئولیت در برابر اشخاص ثالث: علاوه بر خطراتی که بدنه و ماشین‌آلات کشتی را تهدید می‌کند، صاحبان شناورها مسئول حفظ سلامت کارکنان، مسافران وسایل آنها و محموله‌های مورد حمل نیز می‌باشند که این بیمه بدین منظور طراحی شده است.

^۱. Time Insurance

^۲. Voyage Insurance

گفتار ۱۹. بیمه هواپیما

هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه بدنه هواپیما، فرانشیز بدنه و جنگ در بدنه هواپیما را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه لوازم یدکی و قطعات هواپیما را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه مسئولیت جامع، مسئولیت در قبال مسافران و مسئولیت در قبال خدمه را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه عدم‌النفع در هواپیما را شرح دهند؛

۱۹-۱. مقدمه

بر اساس متون حقوقی اقتباسی داخلی، اصطلاح «هوابرد^۱» به هر سازه، ابزار یا ماشینی اطلاق می‌شود که بتواند به طور پیوسته، متعدد و طولانی در هوا غوطه‌ور باشد و به حرکت درآید. بنابراین به هر سازه یا ماشین هوابردی که برای حمل و نقل انسان، بار و تجهیزات استفاده شود، «هواپیما^۲» می‌گویند. سرعت و امنیت بالای هواپیما باعث شده که استفاده از آن برای حمل مسافر و بار طی سال‌های اخیر به شدت رشد کند.

استفاده از هواپیماها برای سفر و حمل بار با معضلاتی نیز همراه است. برخی از این معضلات شامل حوادث روی زمین یا در آسمان می‌باشند. آن بخش از حوادث که مرتبط با مسایل ایمنی و موارد این‌چنینی است، خارج از موضوع این کتاب بوده و در این کتاب صرفاً بر جنبه‌های بیمه‌ای مرتبط با هواپیماها تأکید شده است. بیمه‌های هواپیما دارای هشت نوع پوشش هستند که در ادامه به آن‌ها پرداخته شده است.

۱۹-۲. بیمه بدنه هواپیما^۳

بر اساس بیمه‌نامه هواپیمایی لندن (AVN 1C)^۴، در صورت اینکه خسارت یا آسیب وارد شده بر بدنه هواپیما، ناشی از ریسک‌های تحت پوشش بیمه‌نامه باشد، آنگاه شرکت بیمه یا همان بیمه‌گر موظف به پرداخت خسارت به صورت کلی و یا جزئی می‌باشد. در صورت الزام، شرکت بیمه برای تعویض یا تعمیر قطعات نیز غرامت می‌پردازد.

^۱. Airborne

^۲. Aircraft

^۳. Hull Insurance

^۴. London Aircraft Insurance Policy = AVN 1C

۱۹-۳. بیمه فرانشیز بدنه هواپیما^۱

همانطور که پیش‌تر نیز گفته شد، فرانشیز به مبلغی از خسارت گفته می‌شود که بر عهده بیمه‌گذار بوده و بیمه‌گر نسبت به آن تعهدی ندارد. شرکت بیمه در حین پرداخت غرامت بابت آسیب به بدنه، طبق شرایط مربوط به بخش پوشش‌های بدنه، قسمتی از میزان خسارت را پرداخت نمی‌کند (فرانشیز اولیه). با خرید پوشش فرانشیز بدنه، بخشی از کسورات غرامت که به عنوان فرانشیز کم می‌شد (فرانشیز اولیه)، مجدداً پرداخت می‌گردد. البته باید دقت داشت که خرید این پوشش برای بیمه‌گذار از لحاظ قوانین و مقررات الزامی نیست و خرید آن اختیاری است.

۱۹-۴. بیمه جنگ در بدنه هواپیما^۲

اگر بیمه‌گذار، پوشش مربوط به جنگ را خریداری نماید، شرکت بیمه‌گر، در صورت وقوع جنگ در زمین یا آسمان و ایجاد خسارت برای بدنه هواپیما، ملزم به پرداخت غرامت خواهد بود؛ مشروط به اینکه هواپیما به صورت عمدی در آنجا حضور نداشته باشد. قابل توجه است که در صورت وقوع جنگ و آسیب به هواپیما در اثر تبعات ناشی از آن، اگر پوشش جنگ خریداری نشده باشد، ذیل پوشش‌های بخش بدنه، هیچ غرامتی به بیمه‌گذار پرداخت نخواهد شد.

۱۹-۵. بیمه لوازم یدکی و قطعات هواپیما^۳

خرید این بخش از بیمه‌نامه، پوششی را در قبال آسیب و خسارات وارد شده به لوازم و قطعات یدکی^۴ مربوط به هواپیما فراهم می‌کند. حق بیمه مربوط به این بخش اغلب به صورت ثابت تعیین می‌شود. شایان ذکر است که «قطعات» به معنای موتورهای یدکی، قطعات یدکی و تجهیزاتی است که قرار است به صورت جایگزین به هواپیما نصب شوند و به صورت جداگانه دارای شماره سریال شناسایی می‌باشند.

^۱. Deductible Insurance

^۲. Hull War Insurance

^۳. Spares Insurance

^۴. Spares

۱۹-۶. بیمه مسئولیت جامع قانونی برای اشخاص ثالث یا پوشش CSL

بر اساس بیمه‌نامه هواپیمایی لندن (AVN 1C)^۱، این پوشش در ارتباط با آسیب به اشخاص ثالث (غیر از مسافران، خدمه هواپیما، کارکنان و مدیران شرکت) یا همان پوشش CSL^۲ است. این آسیب و خسارت به اشخاص ثالث می‌تواند به علت سقوط هواپیما یا هر بخش یا شی متّصل به آن و یا سقوط مسافران و خدمه یا اموال متعلّق به آن‌ها باشد. شایان ذکر است که خرید این پوشش برای هواپیما از لحاظ قوانین و مقررات کاملاً الزامی است.

۱۹-۷. بیمه مسئولیت‌های قانونی برای مسافران

مسافران هواپیما را می‌توان با خرید بیمه‌نامه حوادث شخصی در مقابل فوت، نقص عضو و جراحات بیمه کرد. بر اساس بیمه‌نامه هواپیمایی لندن (AVN 1C)، این بخش به مسئولیت قانونی ایرلاین در قبال مسافران و بارهای آن‌ها می‌پردازد. خرید این پوشش برای ایرلاین در اغلب موارد الزامی است.

۱۹-۸. بیمه مسئولیت قانونی برای خدمه هواپیما

این بخش، پوششی در قبال ریسک‌های آسیب به خدمه پرواز^۳ فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، شرکت بیمه موظف است خسارات و جراحات جسمی وارد شده بر مهمانداران، مهندسان پرواز، خلبانان و دیگر خدمه پرواز را در حین سوارشدن به هواپیما، داخل هواپیما و همچنین هنگام پیاده‌شدن از آن بپردازد.

۱۹-۹. بیمه عدم‌النفع هواپیما^۴

گاهی هواپیما به علت خسارت زمین‌گیر شده و در دست تعمیر می‌باشد و در نتیجه توانایی کسب درآمد خود را از دست می‌دهد. اگر هواپیما از پوشش عدم‌النفع برخوردار باشد، غرامت مرتبط با عدم درآمدزایی هواپیما به علت عدم فعالیت موقت آن توسط شرکت بیمه نیز پرداخت می‌شود.

^۱ London Insurance Aircraft Policy

^۲ Compound Single Limit = CSL

^۳ Crew Coverage

^۴ Loss of Profit Insurance

۱۰-۱۹. استثنائات عمومی قابل اطلاق بر کلیه بخش‌های بیمه‌نامه

بر اساس بیمه‌نامه هواپیمایی لندن (AVN 1C)، استثنائاتی وجود دارند که بر کلیه بخش‌های گفته شده، علی‌الخصوص بیمه بدنه، بیمه مسئولیت جامع و بیمه مسافران قابل اطلاق و اجرا است. در صورت وقوع هر یک از مواردی که در ادامه بیان می‌شود، هیچ‌گونه غرامتی از سوی شرکت بیمه ذیل کلیه بخش‌های ذکرشده پرداخت نمی‌گردد، مگر اینکه با پرداخت حق بیمه اضافی، بتوان برخی از آنها را تحت پوشش قرار داد.

- پرواز هواپیما در خارج از محدوده جغرافیایی تعیین‌شده در بیمه‌نامه منجر به بی‌اعتبار شدن پوشش‌ها شده و در صورت وقوع خسارت، هیچ‌گونه غرامتی پرداخت نخواهد شد.
- هدایت و پرواز هواپیما توسط خلبانی غیر از آن کسی که نام وی در جدول بیمه‌نامه است.
- هواپیما در مکانی نشست یا برخاست کند که توسط سازندگان هواپیما توصیه نشده باشد، مگر اینکه فورس ماژور (= جبراً) باشد.
- تجاوز تعداد مسافران از میزان درج شده در جدول بیمه‌نامه از استثنائات پرداخت غرامت می‌باشد.
- ریسک‌ها و تهدیدهای خاص ناشی از هواپیما یا محتویات آن، چه با الحاقیه و چه بدون الحاقیه، تحت پوشش نمی‌باشند؛ مگر اینکه بیمه‌گزار، کلوز مرتبط با پوشش ریسک مزبور را به صورت جداگانه خریداری کرده باشد. به عنوان مثال مواردی چون خسارات ناشی از تابش‌های یونیزه و یا آلودگی رادیواکتیویته، هرگونه خسارت ناشی از آلودگی، انفجار صوتی^۱، تداخلات الکتریکی و الکترومغناطیسی^۲، جنگ^۳، ربایش^۴، تهاجم^۵، شورش^۶،

1. Sonic Boom

2. Electric and Electromagnetic Interference

3. War

4. Hi-Jacking

5. Invasion

6. Rebellion

حکومت نظامی^۱، انقلاب^۲، انفجار خصمانه^۳ سلاح‌های جنگی و اتمی، عملیات تروریستی،
اعتصاب^۴، تصرف^۵، مصادره^۶، ملی سازی^۷، توقیف^۸ را مستثنی می‌کند.

^۱. Military Law
^۲. Revolution
^۳. Hostile Detonation
^۴. Strikes
^۵. Seizure
^۶. Confiscation
^۷. Nationalization
^۸. Detention

گفتار ۲۰. بیمه فضایی و هوانوردی

※ هدف آموزشی: از دانش پژوهان انتظار می‌رود که پس از مطالعه این فصل بتوانند:

- ✓ بیمه مسئولیت آشیانه‌ها و تعمیرگاه‌های هواپیما را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه مسئولیت مالکان و بهره برداران فرودگاه‌ها را توضیح دهند؛
- ✓ بیمه‌های لغو اعتبار گواهی پرواز را شرح دهند؛
- ✓ بیمه پهباد و سفینه‌های فضایی را شرح دهند؛

۱-۲۰. مقدمه

صنعتی که در آن بر مبنای یک سری سلسله تعاملات طولی و عرضی، هواپیما و تمامی الزامات و متعلقاتش اعم از نیروهای انسانی (خلبان^۱، مهندس تعمیر و نگهداری^۲، مهندس پرواز^۳، خدمه^۴ و سایر افراد)، فرودگاه‌ها^۵، تجهیزات فرودگاهی^۶، شرکت‌های هواپیمایی^۷ و... اقدام به ایجاد ارزش افزوده می‌کنند، صنعت حمل و نقل هوایی^۸ گفته می‌شود. به موازات این صنعت، صنایع دیگری نیز وجود دارند که همکاری بسیار حرفه‌ای و نزدیکی با صنعت هوانوردی دارند؛ یکی از آنها، صنعت بیمه است. صنعت بیمه به ارائه بیمه‌نامه برای پوشش ریسک از جمله ریسک‌های صنعت هوانوردی می‌پردازد که یکی از این پوشش‌ها، برای ریسک‌های مرتبط با هواپیماها است.

اصطلاح Aviation یا «هوانوردی» از ترکیب دو واژه لاتین avis به معنای پرنده و ation به معنای اقدام، نشأت گرفته است که اولین بار توسط جوزف گابریل^۹ در سال ۱۸۸۶ میلادی مطرح شد و مورد استفاده قرار گرفت. از طرف دیگر واژه بیمه در زبان فرانسه معادل Assurance و در زبان انگلیسی معادل Insurance است. هر دو این واژه‌ها از ریشه لاتینی Secures به معنای اطمینان گرفته شده‌اند. به همین ترتیب اصطلاح ترکیبی این دو، یعنی Aviation Insurance به بیمه هوایی یا بیمه

^۱. Pilot

^۲. Maintenance Engineer

^۳. Flight Engineer

^۴. Crew

^۵. Airports or Airfield

^۶. Airport Equipment

^۷. Airlines

^۸. Aviation Industry

^۹. Joseph Gabriel

هوانوردی ترجمه شده است. این گفتار به بررسی مبانی نظری بیمه‌های هوانوردی (غیر از هواپیما) پرداخته است.

۲-۲۰. بیمه خطرهای روی زمین^۱ در هوانوردی

برای هواپیمایی که در مراکز تعمیر و نگهداری یا فرودگاه‌ها با موتور خاموش پارک شده است ممکن است اتفاقاتی نظیر آتش‌سوزی، سیل، انفجار، تصادم و خطرهای طبیعی یا فاجعه‌آمیز رخ دهد که منجر به ایجاد خسارت برای آنها شود. شرکت‌های بیمه برای پوشش این ریسک‌ها نیز برای مالکان، بهره‌برداران، استفاده‌کنندگان یا تعمیرکنندگان بیمه‌نامه ارائه می‌دهند.

۳-۲۰. بیمه مسئولیت آشیانه‌ها و تعمیرگاه‌های هواپیما

آشیانه‌ها و تعمیرگاه‌هایی که هواپیما در آنها نگهداری می‌شود، در قبال آسیب به افراد و اشخاص ثالث مسئول هستند و هرگونه آسیبی که به این افراد وارد گردد، با بیمه‌نامه‌های «مسئولیت عمومی در مقابل اشخاص ثالث» و «بیمه مسئولیت سرویس یا هندلینگ^۲ هواپیماها» مورد پوشش قرار می‌گیرند.

۴-۲۰. بیمه مسئولیت مالکان و بهره‌برداران فرودگاه^۳

مالکان و بهره‌برداران فرودگاه برای پوشش برخی از ریسک‌ها و حوادثی که ممکن است در فرودگاه رخ دهد، می‌توانند از شرکت‌های بیمه درخواست صدور بیمه‌هایی همچون «بیمه مسئولیت در مقابل مسافر، بار و همراه»، «بیمه مسئولیت عمومی در برابر اشخاص ثالث»، «بیمه مسئولیت سوختگیری»، «بیمه مسئولیت تامین مواد غذایی»، «بیمه مسئولیت وسایل نقلیه موتوری»، «بیمه مسئولیت کارفرمایان»، «بیمه مسئولیت روی زمین»، «بیمه مسئولیت کارگران و کارمندان» و «بیمه مسئولیت کالاها و بارهای پستی» کنند.

^۱. Ground Risks Insurance

^۲. Handling

^۳. Airport Operation`s Risks

۵-۲۰. بیمه لغو اعتبار گواهینامه پروازی^۱

کلیه خدمه پرواز اعم از خلبانان، مهندسان پرواز باید به صورت دوره‌ای نزد پزشک مورد اعتماد سازمان هواپیمایی کشوری رفته و تحت معاینات پزشکی قرار بگیرند. این معاینات شامل آزمایش خون، آزمایش اعتیاد، بینایی‌سنجی، شنوایی‌سنجی، ارتوپدی و... است. در صورت اینکه نتیجه هر یک از آزمایش‌های مذکور نامطلوب و خارج از استاندارد باشد، خدمه مورد نظر تا رفع مشکل، حق پرواز ندارد و در نتیجه از کسب حقوق و درآمد محروم می‌شود. بیمه LOL این ریسک‌های پزشکی که باعث کاهش درآمد فرد به علت بیماری و... اسن را تحت پوشش قرار می‌دهد.

۶-۲۰. بیمه پهپاد^۲ و بیمه سفینه‌های فضایی^۳

این بیمه‌ها به سه دسته: ۱. بیمه خطرهای قبل از پرتاب (بیمه خطرهای مرتبط با حمل و نقل، بیمه خطرهای مرتبط با نصب و برپایی، بیمه شکست در پرتاب و بیمه هزینه آماده سازی برای پرتاب مجدد)، ۲. بیمه خطرهای مربوط به پرتاب (بیمه آزمایش سفینه و بیمه پرداخت‌های قراردادی به علت تاخیر و یا اجرا نکردن قرارداد) و ۳. بیمه خطرهای پس از پرتاب و ناشی از عملکرد و کاربرد (شامل انواع بیمه‌های مسئولیت در قبال اشخاص ثالث، کارفرمایان، سقوط و آسیب به منازل و اماکن و...) تقسیم می‌شوند.

^۱. Loss of Licence Insuranc - LOL

^۲. Drone Insurance

^۳. Spacecraft Insurance

واژه‌نامه انگلیسی – فارسی

Accident	تصادف
Agent	نماینده بیمه
Airborne	هوا برد
Aircraft	هواپیما
Airfield	فرودگاه
Airline	شرکت هواپیمایی
Airport	فرودگاه
Airport Equipment	تجهیزات فرودگاهی
Airport Operation`s Risks Insurance	بیمه مسئولیت مالکان و بهره‌برداران فرودگاه
Annuity	مستمری
Arbitration	اصل داوری
Assurance on the Life	بیمه عمر به شرط حیات
Attachment	الحاقیه
Aviation Industry	صنعت هوانوردی
Broker	کارگزار بیمه
Bulk Carrier Ship	کشتی حامل کالاهای فله
Capital Market	بازار سرمایه
Cargo Insurance	بیمه باربری، بیمه بار، بیمه کارگو
Casualty Insurance	بیمه حوادث انفرادی
Central Insurance	بیمه مرکزی

Civil Engineering Completed Risk – CECR	بیمهٔ ریسک‌های پروژه‌های عمرانی تکمیل شده
Clause	بند، ماده، کلوژ
Complementary Health Insurance	بیمهٔ درمان تکمیلی
Compound Single Limit – CSL	بیمهٔ پوشش اشخاص ثالث در هواپیما
Comprehensive Machinery Insurance	بیمهٔ جامع ماشین‌آلات
Comprehensive Project Insurance – CPI	بیمهٔ جامع پروژه
Confiscation	مصادره
Contractor's Plant and Machinery Insurance – CPM	بیمهٔ تجهیزات و ماشین‌آلات پیمانکاری
Contractors All Risk Insurance – CAR	بیمهٔ تمام خطر پیمانکاران
Credit Insurance	بیمهٔ اعتبار
Crew	خدمه
Cyber Risks	ریسک‌های سایبری
Damage	آسیب، خسارت
Dealer	دلال بیمه
Deductible	فرانشیز
Deductible Insurance	بیمهٔ فرانشیز
Detention	توقیف
Double Policy	اصل تعدد بیمه
Drone Insurance	بیمهٔ پهپاد

Dynamic Risks	ریسک‌های پویا
Electronic Equipment Insurance – EEI	بیمه تجهیزات الکترونیک
Endowment Life Insurance	بیمه عمر و سرمایه گذاری
Engineering Insurance	بیمه مهندسی
Erection All Risk Insurance – EAR	بیمه تمام خطر نصب
Exclusions	استثنائات
Export Credit Insurance	بیمه اعتبار صادراتی
Fidelity Guarantee Insurance	بیمه امانت و صداقت
Financial Risks	ریسک‌های مالی
Fire Insurance	بیمه آتش سوزی
Flight Engineer	مهندس پرواز
Fundamental Risks	ریسک‌های عام
General Cargo Ship	کشتی حامل کالاهای عمومی
General Condition	شرایط عمومی
Green Card	کارت سبز
Gross National Product - GDP	تولید ناخالص ملی
Ground Risks Insurance	بیمه خطرهای زمینی
Group Accident Insurance	بیمه حوادث گروهی
Guarantee Insurance	بیمه ضمانت
Hall War Insurance	بیمه جنگ بدنه
Handling	ارائه سرویس به هواپیماها در فرودگاه

Hazard	خطر
Health Insurance	بیمه درمان
Hi-Jacking	ربایش هواپیما
Hostle Detonation	انفجار خصمانه
Hull Insurance	بیمه بدنه
Indemnity	غرامت
Insurable Risks	ریسک‌های بیمه پذیر
Insurance	بیمه
Insurance Company	شرکت بیمه
Insurance Market	بازار بیمه
Insured	بیمه‌گزار
Insurer	بیمه‌گر، شرکت بیمه
Invasion	تهاجم
Latent Defects of Building Insurance	بیمه عیوب اساسی و پنهان ساختمان‌های مسکونی
Liability Insurance	بیمه مسئولیت
Life Assurance	بیمه عمر
Life Insurance	بیمه عمر
London Insurance Aircraft Policy	بیمه هواپیمایی لندن
Loss	زیان، از دست دادن، فقدان
Loss Assessors Company	شرکت ارزیابی خسارت
Loss of Licence Insurance	بیمه لغو اعتبار گواهینامه پرواز

Loss of Profit Insurance	بیمهٔ عدم‌النفع
Maintenance Engineer	مهندس تعمیر و نگهداری
Marine Insurance	بیمهٔ دریایی
Machinery Breakdown Insurance – MB	بیمهٔ شکست ماشین‌آلات
Military Law	حکومت نظامی
Money Market	بازار پول
Nationalization	ملی‌سازی
Non-Financial Risks	ریسک‌های غیر مالی
Non-Systematic Risks	ریسک‌های غیر سیستماتیک
Particular Risks	ریسک‌های خاص
Passenger Ship	کشتی‌های مسافری
Pension Insurance	بیمهٔ عمر بازنشستگی
Period of Insurance	مدت بیمه‌نامه، دورهٔ بیمه
Personal Life Insurance	بیمهٔ اشخاص یا زندگی
Pilot	خلبان
Premium	حق بیمه
Principle of Indemnity	اصل جبران غرامت
Private Condition	شرایط خصوصی
Property All Risk Insurance – PAR	بیمهٔ تمام خطر اموال
Property Insurance	بیمهٔ اشیاء یا اموال
Pure Risks	ریسک‌های خالص، ریسک‌های واقعی

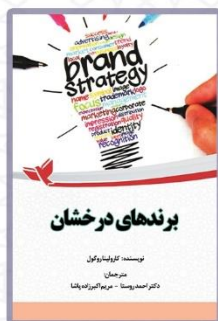
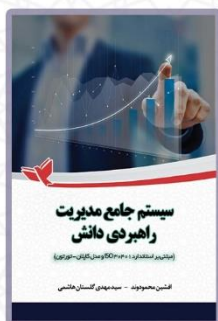
Rebellion	شورش
Reinsurance Company	شرکت بیمه اتکایی
Reinsured	بیمه‌گر واگذارنده
Reinsurer	بیمه‌گر اتکایی
Revolution	انقلاب
Risk	ریسک
Seizure	تصرف
Self Insurance	خودبیمه‌گری
Ship	کشتی
Sonic Boom	انفجار صوتی
Spacecraft Insurance	بیمه فضاپیما
Spare Insurance	بیمه قطعات و لوازم یدکی
Spares	قطعات و لوازم یدکی هواپیما
Static Risks	ریسک‌های ایستا
Strikes	اعتصاب
Subrogation	اصل جانشینی
Systematic Risks	ریسک‌های سیستماتیک
Term Insurance	بیمه عمر به شرط فوت
Third Party Insurance	بیمه اشخاص ثالث
Time Insurance	بیمه برای زمان معین
Trade Risks	ریسک‌های تجاری
Transport Insurance	بیمه حمل و نقل

Travel Insurance	بیمه‌های مسافرتی
Uberrimae Fidei	اصل حداکثر حسن نیت
Uncertainty	عدم اطمینان
Uninsurable Risks	ریسک‌های بیمه‌ناپذیر
Voyage Insurance	بیمه برای سفر معین
War	جنگ

فهرست منابع

۱. آستین، عبدالله؛ انصاری، احمدرضا؛ پیکارجو، کامبیز؛ دقیقی اصلی، علیرضا؛ صبری دشتی، خسرو؛ عباسی، ابراهیم؛ محمدبیگی، علی اعظم. مجموعه واژگان بیمه‌ای. تهران: پژوهشکده بیمه، ۱۳۸۳.
۲. بخشی، لطفعلی. اصول بیمه. ویرایش اول. تهران: نشر اقتصاد فردا، ۱۳۹۲.
۳. جمعی از نویسندگان پژوهشکده بیمه. کتاب جامع آموزش بیمه (جلد اول و دوم). ویرایش دوم. تهران: انتشارات پژوهشکده بیمه، ۱۳۹۵.
۴. صادقی شریف، سید جلال؛ فدائی نژاد، محمد اسماعیل. مدیریت مالی در ایران. تهران: نشر پویان، ۱۳۸۹.
۵. کریمی، آیت. کاربرد بیمه‌های بازرگانی در مدیریت. ویرایش اول. تهران: انتشارات روابط عمومی بیمه پارس‌یان، ۱۳۸۳.
۶. کریمی، آیت. کلیات بیمه. ویرایش دوم. تهران: انتشارات پژوهشکده بیمه، ۱۳۸۷.
۷. ماحوزی، رحیمه. حقوق بیمه هوایی. ویرایش اول. تهران: انتشارات پژوهشکده بیمه، ۱۳۸۹.
۸. وثیق، بیژن؛ سبزه، مجید؛ کارگری یاسر. مروری بر روش و نحوه محاسبات حق بیمه در بیمه‌نامه‌های هواپیما با استفاده از نرخ‌های از پیش تعیین شده توسط بیمه مرکزی (نرخ-های برون‌زا). تهران: مجله پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و حسابداری، شماره ۲۵، ۱۴۰۲، ص ۸۳-۹۴.

در این کتاب سعی شده است مدیران شرکت‌ها با مفاهیم کلی بیمه آشنا شوند تا هم بتوانند بیمه‌های مورد نیاز در کسب و کار خود را بشناسند و تهیه نمایند و هم از گزارش‌های معاونان و مشاوران شرکت آگاهی یابند و در نهایت از هزینه‌های صورت گرفته در خرید بیمه‌نامه‌های متعدد برای شرکت و مناقصات انجام شده مطلع شوند و آنها را به بهترین شکل ممکن مدیریت نمایند. گفتار اول این کتاب به ذکر تاریخچه‌ای مختصر از بیمه پرداخته و در گفتارهای دوم تا چهارم، بررسی اصول کلی بیمه و معرفی اصطلاحات مربوط به آن، مد نظر قرار گرفته است. در گفتارهای پنجم و ششم، صنعت بیمه به اختصار معرفی شده و گفتار هفتم تا بیستم به معرفی انواع بیمه‌های بازرگانی مورد نیاز شرکت‌ها و کارخانه‌ها اختصاص یافته است. امید است که این کتاب برای مدیران شرکت‌ها، کارخانه‌ها و صاحبان مشاغل مفید واقع شود.

ISBN : 978-600-6602-55-4

www.ghalamnegar.com

انتشارات قلم همت

تهران - کارگر جنوبی - خیابان روانمهر
بن بست دولتشاهی - پلاک ۱ - واحد ۲
۰۲۱۶۶۹۶۳۷۹۸ - ۰۲۱۶۶۴۹۸۷۰۱
۰۹۱۲۶۳۶۳۰۹